

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

– Master studije za pedagogiju –

Suzana Gutović

ORGANIZACIJA SLOBODNOG VREMENA U
PREDŠKOLSTVU

Master rad

Nikšić, 2024.

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ
– Master studije za pedagogiju–

ORGANIZACIJA SLOBODNOG VREMENA U
PREDŠKOLSTVU

Master rad

Mentor: prof. dr Biljana Maslovarić

Kandidat: Suzana Gutović

Broj indeksa: 12/20

Nikšić, 2024.

PODACI I INFORMACIJE O MAGISTRANDU

Ime i prezime: Suzana Gutović

Datum i mjesto rođenja: 04. 06. 1997. Plužine

INFORMACIJE O MAGISTARSKOM RADU

Naziv postdiplomskog studija: Pedagogija

Naslov rada: *Organizacija slobodnog vremena u predškolstvu*

Fakultet na kojem je rad odbranjen: Filozofski fakultet – Nikšić

UDK, OCJENA I ODBRANA MAGISTARSKOG RADA

Datum prijave magistarskog rada:

Datum sjednice Vijeća na kojoj je prihvaćena tema:

Mentor: Prof. dr Biljana Maslovarić

Komisija za ocjenu teme i podobnosti magistranda:

Komisija za ocjenu magistarskog rada:

Datum sjednice Vijeća na kojoj je usvojen izvještaj o ocjeni magistarskog rada i formirana komisija za odbranu rada:

Komisija za odbranu rada:

Datum odbrane:

Datum promocije:

Zahvalnica

Zahvaljujem se svojoj porodici na pružanju podrške tokom pisanja master rada...

REZIME

U radu se bavimo organizacijom slobodnog vremena u predškolstvu. Rad sadrži teorijski i istraživački dio. U teorijskom dijelu rada govori se o karakteristikama slobodnog vremena, kao i značaju predškolske ustanove u realizaciji raznovrsnih aktivnosti u slobodno vrijeme djece predškolskog uzrasta. Apostrofirana je uloga vaspitača u organizaciji slobodnog vremena u predškolskim ustanovama.

Istraživanje je realizovano na uzorku od 70 vaspitača i 50 roditelja djece predškolskog uzrasta iz Podgorice i Nikšića. Za dobijanje podataka korišćen je anketni upitnik za vaspitače i roditelje djece predškolskog uzrasta.

Rezultati istraživanja pokazuju da su u slobodno vrijeme djece predškolskog uzrasta najviše zastupljene raznovrsne forme igrovnih aktivnosti. Vaspitači realizuju raznovrsne vaspitno-obrazovne aktivnosti u kontekstu optimalnijeg i razvojno primjerenijeg provođenja slobodnog vremena djece predškolskog uzrasta. Nalazi našeg istraživanja pokazuju da roditelji djece predškolskog uzrasta imaju afirmativne stavove prema organizaciji slobodnog vremena u predškolskim ustanovama.

Na bazi svega navedenog, konstatovano je da se u praksi predškolskih ustanova slobodno vrijeme organizuje na način koji je usklađen sa aktuelnim dječjim interesovanjima, razvojnim potrebama i uvažavanju dječje autonomije.

Ključne riječi: djeca predškolskog uzrasta, slobodno vrijeme, predškolske ustanove, organizacija

APSTRAKT

In our work, we deal with the organization of free time in preschool. The paper contains a theoretical and research part. The theoretical part of the paper discusses the characteristics of free time, as well as the importance of preschool institutions in the implementation of various activities in the free time of preschool children. The role of educators in the organization of free time in preschool institutions is apostrophized.

The research was conducted on a sample of 70 teachers and 50 parents of preschool children from Podgorica and Nikšić. A survey questionnaire for educators and parents of preschool children was used to obtain data.

The results of the research show that in the free time of preschool children, various forms of play activities are the most represented. Educators implement a variety of educational activities in the context of more optimal and developmentally appropriate spending of free time for preschool children. The findings of our research show that parents of preschool children have affirmative attitudes towards the organization of free time in preschool institutions.

Based on all of the above, it was concluded that in the practice of preschool institutions, free time is organized in a way that is in line with children's current interests, developmental needs and respect for children's autonomy.

Keywords: children of preschool age, free time, preschool institutions, organization

SADRŽAJ

UVOD	9
I TEORIJSKI DIO	11
1. KARAKTERISTIKE SLOBODNOG VREMENA.....	11
1.1. Definisanje pojma slobodno vrijeme	12
1.2. Važnost kvalitetnog provođenja slobodnog vremena na predškolskom uzrastu.....	13
2. ZNAČAJ PREDŠKOLSKE USTANOVE U ORGANIZACIJI SLOBODNOG VREMENA DJECE	15
2.1. Realizacija raznovrsnih igara	17
2.2. Omogućavanje autonomije djece u izboru slobodnih aktivnosti.....	18
2.3. Realizacija kulturno-umjetničkih događaja.....	19
2.4. Podsticanje mašte i kreativnosti u slobodno vrijeme djece.....	21
2.5. Uvažavanje dječjih ideja prilikom realizacije aktivnosti	23
3. ULOGA VASPITAČA U ORGANIZACIJI SLOBODNOG VREMENA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI.....	24
3.1. Značaj primjene razvojno podsticajnih aktivnosti.....	26
3.2. Uređenje sredine za učenje u funkciji organizacije slobodnih aktivnosti u vrtiću	28
3.3. Saradnja vrtića sa porodicom i lokalnom zajednicom	30
II ISTRAŽIVAČKI DIO	31
1.1. Predmet istraživanja.....	31
1.2. Cilj i zadaci istraživanja	31
1.3. Istraživačke hipoteze.....	32
1.4. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja	32
1.5. Uzorak istraživanja	33

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	34
2.1. Rezultati istraživanja dobijeni anketiranjem vaspitača	34
2.2. Rezultati dobijeni anketiranjem roditelja djece predškolskog uzrasta.....	50
ZAKLJUČAK.....	59
LITERATURA	61
Anketni upitnik za vaspitače.....	644
Anketni upitnik za roditelje	688

UVOD

Oblikovanje ličnosti teško je zamislivo bez druženja djeteta sa drugom djecom. Djeca su jedna drugoj podsticaj, inspiracija, neophodan kontekst autofirmacije, prilika za dopunu iskustava, obogaćivanje akcije i kreativnosti (Milić, 2004). Akcije i odnosi sa drugom djecom znače i zadovoljavanje potrebe za druženjem, a zadovoljavanje bitnih čovjekovih potreba samo po sebi je stimulus za razvoj. Druženje s drugima uslov je za socijalizaciju i humanizaciju. Bez mogućih druženja teško bi bilo govoriti o iskustvima za saradnju, odbijanju i konfliktima sa svim potencijalnim reperkusijama (Kamenov, 2002).

Interakcije s drugom djecom u slobodno vrijeme u predškolskim ustanovama za dijete znači ostvarenje životne platforme, pogodne za dalje oslobađanje zavisnosti od odraslih, a da ta zavisnost ipak ostane za momente kada je dijete poželi i treba. „Ravnopravne konfrontacije u horizontalnoj ravni s drugom djecom znače kretanje k sve većoj autonomiji i osvješćivanju vlastitog ja kao načina pronalaženja zajednice interesa i življenja s drugima, poštujući i uvažavajući njihove osobenosti” (Slunjski, 2015: 22).

Aktivnosti u slobodno vrijeme u vrtiću predstavljaju ulaženje djece u manje ili veće neformalne grupe, izlaženje iz njih i uticanje na stvaranje novih grupa. U njima djeca preuzimaju i određeni status i ulogu.

Aktivnosti u slobodno vrijeme su široko, sadržajno i vrlo raznovrsno područje vaspitačeve pedagoške djelatnosti. Samim svojim načinom postojanja i smislom one čuvaju od sivila jednoobraznosti. Vaspitač doživljava djecu u aktivnostima u njihovom autonomnom elementu, u situacijama koje sami stvaraju i preoblikuju. To je slučaj i onda kada se ona nalaze u situaciji slobodnog izbora na osnovu ponude.

Direktno vođenje i usmjeravanje, bilo u vidu zajedničkog zanimanja, bilo u nekom obliku grupnog ili individualnog rada u dužem ili kraćem vremenskom trajanju, može i treba da nađe svoj odraz u aktivnostima u slobodno vrijeme, i suprotno (Slunjski, 2015). Nema nikakve potrebe ni opravdanja da se logikom školičkog, da ne kažemo skolastičkog učenja nameću ponavljanja, utvrđivanja, prepričavanja i sl. kao dječje slobodne aktivnosti, jer one to ne mogu biti ako ne odgovaraju dječjim potrebama u datom momentu, načinu njihove prerade iskustava i doživljaja, i ako ne poštuju dječju slobodu inicijative, opredjeljenja, stvaranja i izražavanja (Slunjski, 2013).

Nije cilj organizacije slobodnog vremena u vrtiću da se vaspitač prioritetno iskazuje, nameće i nadmeće svojoj originalnošću, idejama, stvaralaštvom, ako to ne doprinosi dječjem izražavanju i stvaranju, ako se sve to prioritetno ne omogućava i ne podstiče kod djece. Svojoj originalnošću, domišljatošću, sposobnošću oštroumnog zapažanja i stvaralaštvom, vaspitač bolje razumije, prati, podstiče i omogućava dječju slobodnu inicijativu, nastojeći da ne zanemari nijedno dijete i da ih ne pretvara u isključive izvršioce unaprijed definisanih, ponuđenih, makar i najinteligentnije zamišljenih aktivnosti.

I TEORIJSKI DIO

1. KARAKTERISTIKE SLOBODNOG VREMENA

Slobodno vrijeme se tradicionalno definiše na tri načina: kao aktivnost ili kao vrijeme preostalo nakon posla (Iso-Ahola, 1980). Većina se slaže da se to ne može definisati kao aktivnost jer se svaka aktivnost ponekad može definisati kao dokolica. Ako osoba provodi mnogo sati gledajući TV, ali joj se ne sviđa, to je loše iskustvo u slobodnom vremenu (Kubei i Csikszentmihalii, 2002). Brojne aktivnosti koje (na primjer, kućni poslovi, briga o djeci) se obavljaju van posla se mogu okarakterisati kao neradno ili slobodno vrijeme, ali malo ljudi bi ih definisalo kao slobodno vrijeme.

Više studija je pokazalo da je dokolica psihološki entitet koji je u velikoj mjeri definisan percepcijom slobode ljudi (Schvartz, 2004). Drugim riječima, osjećaj slobode više od bilo čega drugog određuje šta je za ljude slobodno vrijeme. Važno je da dokolica znači slobodu izbora da uradimo ili ne učinimo nešto. U suprotnom se javlja osjećaj obaveze i gubi se osjećaj dokolice. Dakle, etimološki koreni riječi „slobodno vrijeme” povezani su sa konceptom slobode. Sloboda izbora omogućava ljudima da slijede svoje vrijednosti, ciljeve i identitete (Schvartz, 2004). Iako je percipirana sloboda neophodan uslov za slobodno vrijeme, ona ne garantuje kvalitetno iskustvo. Čovjek može slobodno da izabere da ide i gleda košarkašku utakmicu, ali ako njegov/njen tim izgubi, ovo slobodno iskustvo bi se predvidljivo ocijenilo kao loše (Madrigal, 2003).

Najvažnija karakteristika koja stoji iza koncepta slobodnog vremena je unutrašnja motivacija, praćena „radnim odnosom“ i „orijentacijom na cilj“. Drugim riječima, to je sloboda, a ne nedostatak iste, unutrašnja, a ne ekstrinzična motivacija, konačni ciljevi, a ne instrumentalni ciljevi, i nizak radni odnos, a ne visoki radni odnos koji povećava percepciju ljudi o slobodnom vremenu.

Slobodne aktivnosti se veoma razlikuju po tome koliko su svrsishodne. Najčešća razonoda u modernoj zapadnoj civilizaciji je gledanje televizije. Kreativni hobiji poput sviranja muzičkog

instrumenta ili slikanja imaju obilje ciljeva i ponekad nude stanja ispunjenja (tj. ekstazu umjetničkog stvaranja).

Ciljevi u slobodnom vremenu mogu biti kratkoročni, dugoročni ili oboje. Kao primjeri kratkoročnih ciljeva, sportovi, igre i atletske aktivnosti često dolaze sa proksimalnim ciljevima, kao što su pobjeda u igri, završetak uspona ili planinarenja. Ipak, ove aktivnosti su psihološki značajne jer često postoji jaka veza između izazova i uživanja u njima. Podaci Abuhamdeha i Csikzentmihaliija (2012) pokazali su da je odnos izazov-uživanje najjači za intrinzično motivisane aktivnosti usmjerene ka cilju. Autori su sugerisali da se motivacioni kontekst (intrinzična-ekstrinzična motivacija) i priroda aktivnosti (usmjerene ka cilju ili ne) moraju uzeti u obzir da bi se razumjeli optimalni izazovi u sportu i igrama i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme (Mlinarević, Brust i Nemet, 2012).

Slobodno vrijeme može uključivati i dugoročne ciljeve. Takozvana ozbiljna dokolica često je ozbiljna upravo zbog posvećenosti dugoročnim ciljevima, kao što je sviranje u lokalnom bendu ili volontiranje da se pomogne životnoj sredini. Čak i kada ciljevi u slobodnom vremenu mogu biti kratkoročni, ljudi ponavljaju svoje aktivnosti u slobodno vrijeme (Brkić i Tomić, 2017). Na primjer, oni ne igraju tenis samo jednom, već imaju tendenciju da igraju često ili čak redovno. Ako se obavljaju sa porodicom i dobrim prijateljima, slobodne aktivnosti mogu postati značajni dodaci životima ljudi. Dakle, oni se ne ponašaju kao da im je aktivnost omogućila da postignu cilj – mogu da izaberu istu vrstu cilja sljedeći put kada igraju. Kratkoročni ciljevi možda ne doprinose mnogo smislenosti života u cjelini, ali mogu da dodaju mnogo smisla životu. Nasuprot tome, neke aktivnosti u slobodno vrijeme podrazumijevaju dugoročne svrhe. Na primjer, pjevanje u horu ili volontiranje za rad u zajednici može se obavljati iz mjeseca u mjesec, iz godine u godinu (Mlinarević, Brust i Nemet, 2012).

1.1. Definisanje pojma slobodno vrijeme

Ukratko, slobodno vrijeme se ne može definisati kao „aktivnost“, tako da su neke aktivnosti aktivnosti u slobodno vrijeme, dok druge nijesu, jer se skoro svaka aktivnost može doživjeti ili kao dokolica ili kao rad, u zavisnosti od percepcije slobode. Definicija dokolice se stoga više nalazi u stavovima osobe prema aktivnosti i osjećanjima u vezi sa njima, a ne u samoj aktivnosti. Sloboda

i intrinzična motivacija doprinose razumijevanju dokolice kao nečega što osoba želi da radi i osjeća se slobodno da odluči da li da to radi ili ne (Rosić, 2005).

Takođe treba napomenuti da ne samo mogućnost izbora da se nešto radi u slobodno vrijeme čini tu izabranu aktivnost dokolicu, već i izbor da se nešto ne radi je izraz slobode. Dakle, sloboda daje ljudima dozvolu da ne koriste. Lakše je dati primjere nego definiciju. Dakle, slobodne aktivnosti uključuju hobije, odmor, zabavu, igre i sport (i kao učesnici i kao gledaoci). Putovanja su takođe popularna aktivnost u slobodno vrijeme. Konzumacija hrane, alkohola i droga je takođe popularan oblik (Rosić, 2005).

Sušтина dokolice leži u njenom subjektivnom značenju, kao što su empirijski dobro pokazali Tonijeto i et al. (2021). Njihova otkrića su pokazala da je percepcija slobodnog vremena kao rasipništva u korelaciji sa manjom srećom i većom depresijom, anksioznošću i stresom. Pojedinci koji su u mogućnosti da se odvoje od posla tokom svojih sati van posla imaju veće zadovoljstvo životom i blagostanje i manje simptoma psihičkog naprezanja.

1.2.Važnost kvalitetnog provođenja slobodnog vremena na predškolskom uzrastu

Roditelji često imaju najbolje namjere, ali mnogi od njih upisuju djecu u razne škole. Razlozi za trend pretjeranog uključivanja djece u više aktivnosti su brojni. Neki roditelji jednostavno žele da pruže djetetu mogućnosti koje nikada nijesu imali. Drugi se nadaju da će svoju djecu učiniti konkurentnijom i bolje pripremljenom za uspješno iskustvo. Iako je za dijete važno da se bavi interesovanjima, hobijima ili strastima, takođe je važno da djeca nauče kako da uživaju u slobodno vrijeme. Istraživanja pokazuju da se djeca koja imaju prekomjerni raspored često osjećaju preopterećeno i pod pritiskom, a to može dovesti do brojnih problema, uključujući probleme u ponašanju i emocionalne izazove. Drugim riječima, djeca sa pretjeranim rasporedom mogu biti pod stresom (Nelsen, Irvin i Dafi, 2021).

Igra je toliko važna za optimalan razvoj djeteta da je priznata od strane Visoke komisije Ujedinjenih nacija za ljudska prava kao pravo svakog djeteta. Čak i ona djeca koja su dovoljno srećna da imaju bogate raspoložive resurse i koja žive u relativnom miru možda neće dobiti punu korist od igre. Mnoga od ove djece se odgajaju u sve užurbanijem stilu i pod pritiskom koji može ograničiti zaštitne prednosti koje bi stekli igrom koju vode deca. Pošto svako dijete zaslužuje priliku da se razvije do svog jedinstvenog potencijala, moramo uzeti u obzir sve faktore koji

ometaju optimalan razvoj i pritisnuti okolnosti koje omogućavaju svakom djetetu da u potpunosti iskoristi prednosti povezane sa igrom (Nojfeld, G. i Mate, 2023).

Neka djeca dobijaju manje vremena za istraživačku igru jer žure da se prilagode ulogama odraslih i pripreme za svoju budućnost u ranijim uzrastima. Djeca su pretjerano izložena sredstavima informacione tehnologije, kao i specijalizovanim knjigama i igračkama. Veliki dio vremena roditelji potroše na organizovanje posebnih aktivnosti ili prevoz dece između tih aktivnosti. Pored vremena, značajna porodična finansijska sredstva se ulažu kako bi se osiguralo da djeca imaju ono što se reklamira kao „najbolje“ (Zeng et al., 2017).

Jasno je da organizovane aktivnosti imaju razvojnu korist za djecu, posebno za razliku od potpuno nekontrolisanog vremena. Neka istraživanja potvrđuju da se za većinu djece koristi povećavaju sa višim nivoom učešća (Mrnjaus, 2014). Sve manji broj porodica ima na raspolaganju nadzor odraslih u kući tokom radnog dana, zbog čega je neophodno da djeca upražnjavaju druge aktivnosti (produženi boravak, kreativne škole).

Roditelji dobijaju poruke iz različitih izvora u kojima se navodi da dobri roditelji aktivno grade sve vještine i sklonosti koje bi njihovom djetetu mogle biti potrebne od najranijeg uzrasta. Čitaju o roditeljima koji ulažu velike napore, uz veliku ličnu žrtvu, da osiguraju da njihova djeca učestvuju u raznim atletskim i umjetničkim aktivnostima. Čuju kako drugi roditelji u komšiluku pričaju o svojim preopterećenim rasporedima i prepoznaju da je to kultura, pa čak i očekivanje roditelja.

2. ZNAČAJ PREDŠKOLSKE USTANOVE U ORGANIZACIJI SLOBODNOG VREMENA DJECE

Predškolska ustanova je mjesto u kojem djeca ranog i predškolskog uzrasta imaju mnoštvo mogućnosti da razvijaju svoje sposobnosti i potencijale (Kamenov, 2002). Vaspitači koji rade sa djecom predškolskog uzrasta treba da budu kreativni i inovativni u organizaciji slobodnog vremena djece. Organizacija slobodnog vremena u vrtiću podrazimijeva timski rad vaspitača, stručnih saradnika, roditelja i svih aktera koji su na neposredan način uključeni u proces vaspitanja i obrazovanja. Kroz razne aktivnosti u slobodno vrijeme djeca razvijaju socijalnu interakciju, maštu, kreativnost, stvaralaštvo, kognitivne i stvaralačke sposobnosti.

Važno je da se dijete razvija i fizički i psihički. Predškolske aktivnosti vode računa i o fizičkom razvoju. Pripremajući nastavni plan i program koji uključuje različite vrste fizičkih aktivnosti, vaspitači podstiču razvijanje motoričkih sposobnosti kod djece. Od djece se zahtijeva da se igraju, trče, plešu, penju itd. što im omogućava da tijelo bude aktivno, a mišići jaki.

Simpatija, ljubaznost, briga su neke od karakteristika koje svaka osoba treba da posjeduje. Predškolska ustanova omogućava djetetu da kroz slobodno vrijeme da nauči o sopstvenim osjećanjima i razvija empatiju. Vaspitači kroz aktivnosti timskog rada uče djecu da pokažu poštovanje i brigu za osjećanja jedni drugih (Novović i Mićanović, 2019). Ako svako dijete počne da razumije jedno drugo, vaspitači se neće suočavati sa problemom u učenju i samim tim će se poboljšati ukupan kvalitet obrazovanja.

U predškolskom uzrastu djeca grade jaku osnovu u društvenim, predakademske i opštim životnim vještinama koje će im dati prednost u školi i van nje. Istraživanja pokazuju da djeca koja završe predškolske ustanove imaju poboljšanu akademsku spremnost (Brković, 2011).

Predškolska ustanova pruža mogućnosti djeci da uče na načine koji ih zanimaju, izgrađujući pozitivnu vezu sa učenjem. Ona pomaže djeci da razviju želju za učenjem koju će ponijeti sa sobom tokom svog školovanja. U predškolskoj ustanovi djeca provode duže vrijeme sa drugom djecom i odraslima van porodice (Novović i Mićanović, 2019). Kroz slobodne aktivnosti u vrtiću, djeca sklapaju prijateljstva, sarađuju i grade osnovne vještine razgovora. Kada se djeca igraju i učestvuju u aktivnostima sa svojim vršnjacima, skoro neizbježno će doći do manjih sukoba koji donose frustraciju, bijes i druge emocionalne izazove (Kamenov, 2002). Ovi sukobi pružaju prilike

za „trenutke koji se mogu naučiti“. Vaspitači mogu da podstaknu djecu da primijete kako njihovo ponašanje utiče na druge i vježbaju vještine međuljudskog rješavanja problema (Slunjski, 2013).

U slobodno vrijeme vaspitači nude razne igre i aktivnosti koje pomažu djeci da izgrade vještine početnog opismenjavanja. Djeca pjevaju pjesme, uče rime koje im pomažu da razlikuju zvukove, slušaju priče koje se čitaju naglas i igraju se magnetnim slovima abecede. Pored učenja ovih osnova, djeca često razvijaju osjećaj uzbuđenja i motivacije za nastavak učenja. Predškolsko učenje o opismenjavanju odvija se tokom aktivnosti koje su inherentno interesantne deci, čime se stvaraju pozitivne asocijacije na čitanje (Nenadić Bilan, 2014).

Djeca imaju aktivnu maštu i ta mašta se može njegovati da bi podstakla učenje i kreativnost. Vaspitači su obučeni da pomognu djeci da razviju sopstvene ideje i misli. Oni podstiču radoznalost, postavljaju pitanja i slušaju dječje ideje umjesto da guraju „tačne“ odgovore ili ponašanja. Uz stimulativno okruženje i prave interakcije sa odraslima, veća je vjerovatnoća da će djeca razviti radoznalost i kreativnost (Kamenov, 2002). Djeca predškolskog uzrasta mogu da biraju u kojim aktivnostima će učestvovati. To znači da ne samo da slijede svoja interesovanja već i da nauče vještine donošenja odluka i odgovornosti. Djeca se podstiču da donose sopstvene izbore. Vaspitači posmatraju djecu i aktivnosti za koje su zainteresovani (Hale & Guan, 2015).

Pored brige o sebi, predškolci uče kako da se brinu o drugima. Vaspitači podstiču djecu da pomažu jedni drugima da nauče vještine u kojima su kompetentniji. Djeca predškolskog uzrasta takođe mogu dobiti priliku da pomognu u učionici. Vaspitači mogu da zatraže od njih da postave sto u vrijeme užine ili da pomognu u podešavanju aktivnosti, na primjer.

Djeca najbolje uče jezičke vještine u okruženju bogatom jezikom. U predškolskoj ustanovi, vaspitači pomažu djeci da razviju jezičke sposobnosti uvođenjem novog rječnika tokom aktivnosti i postavljanjem pitanja koja izazivaju razmišljanje. Djeca u slobodno vrijeme u vrtiću grade kognitivne vještine kroz aktivnosti koje ih izazivaju da isprobaju nove stvari, rješavaju probleme, postavljaju pitanja i jednostavno posmatraju svijet oko sebe. Predškolska ustanova stavlja akcenat na ove vrste aktivnosti, a djeca kao rezultat toga uče više. Iako su pismenost, matematika i spoznaja važni, nijesu jedine vještine koje djeca treba da uče. Mnoge predškolske aktivnosti su osmišljene da pomognu djeci da razviju fizičku koordinaciju i fine motoričke sposobnosti.

Dijeljenje je osnovna životna vještina i većina djece treba da je nauči. Mnoga djeca ne vole da puštaju druge da se igraju sa njihovim igračkama ili da se odriču drugih stvari koje vide kao

svoje. Predškolska ustanova će pomoći djetetu da nauči da dijeli i vidi koliko je to važno. U predškolskom uzrastu djeca uče kako da se nose sa emocionalnim impulsima na odgovarajući način. Predškolska ustanova će im pomoći da nauče stvari kao što su kako da strpljivo čekaju svoj red umjesto da izazivaju bijes ili guraju drugo dijete s puta.

2.1. Realizacija raznovrsnih igara

Igra omogućava djeci da iskoriste svoju kreativnost dok razvijaju svoju maštu, spretnost i fizičku, kognitivnu i emocionalnu snagu. Igra je važna za zdrav razvoj mozga. Kroz igru se djeca u vrlo ranom uzrastu uključuju i komuniciraju u svijetu oko sebe (Kamenov, 1999). Igra omogućava djeci da stvaraju i istražuju svijet kojim mogu da ovladaju, pobjeđujući svoje strahove dok vježbaju uloge odraslih, ponekad u saradnji sa drugom djecom ili vaspitačima i roditeljima. Dok ovladaju svojim svijetom, igra pomaže djeci da razviju nove kompetencije koje vode ka poboljšanju samopouzdanje i otpornost koja će im biti potrebna da se suoče sa budućim izazovima. Neusmjerena igra omogućava djeci da nauče kako da rade u grupama, da dijele, da pregovaraju, da rješavaju konflikte i da nauče vještine samozastupanja (Livazović, 2017).

Kada je dozvoljeno da igru vode djeca, ona vježbaju vještine donošenja odluka, kreću se sopstvenim tempom, otkrivaju svoje oblasti interesovanja i na kraju se potpuno angažuju u strastima kojima žele da se bave. U idealnom slučaju, veliki dio igre uključuje odrasle, ali kada igru kontrolišu odrasli, djeca pristaju na pravila i brige odraslih i gube neke od prednosti koje im igra nudi, posebno u razvoju kreativnosti, liderstva i grupnih vještina (Kamenov, 1999).

Igra je sastavni dio akademskog okruženja. Osigurava da vrtičko okruženje vodi računa o socijalnom i emocionalnom razvoju djece, kao i njihovom kognitivnom razvoju. Pokazalo se da pomaže djeci da se prilagode vrtičkom okruženju, pa čak i da poboljšaju spremnost djece za učenje, ponašanje u učenju i vještine rešavanja problema.

Uprkos brojnim prednostima koje igra i za djecu, nekoj djeci je značajno smanjeno vrijeme za slobodnu igru. Ovaj trend je uticao čak i na djecu iz vrtića, čija je besplatna igra smanjena u rasporedu kako bi se napravio prostor sticanje akademskih vještina.

U slobodno vrijeme u predškolskim ustanovama mogu se realizovati raznovrsne igre. Neke od njih su sljedeće:

- Matematičko logičke igre u cilju usvajanja matematičkih pojmova (skupa, broja, geometrije, prostornih veličina, dimenzija i relacija, mjera i mjerenja).
- Likovne igre za razvijanje mašte, kreativnosti, stvaralaštva, fine motorike.
- Govorno-jezičke igre za razvijanje osobina dobrog govora, bogaćenje rječnika.
- Konstruktivne igre za razvijanje kreativnih potencijala djece, koordinacije oko-ruka, preciznosti itd.
- Motoričke igre za razvijanje motoričkih sposobnosti, morfoloških karakteristika i funkcionalnih sposobnosti.
- Senzorne igre za razvijanje čulne osjetljivosti i taktilne percepcije.
- Dramske igre za njegovanje dramskih i govornih sposobnosti kod djece.
- Muzičke igre za razvijanje muzičkog ukusa, estetskog senzibiliteta itd. (Sălceanu, 2014).

Pored navedenih, u predškolskim ustanovama mogu se realizovati i druge igre. Igre koje smo naveli mogu se realizovati gotovo svakodnevno, u zavisnosti od interesovanja djece, raspoloživih sredstva itd.

2.2. Omogućavanje autonomije djece u izboru slobodnih aktivnosti

Pravo na izbor aktivnosti povlači sa sobom i dječju odgovornost, te spremnost da shvati značaj svojih odluka. Pravo na izbor aktivnosti u slobodno vrijeme ne podrazumijeva beskonačnu mogućnost izbora, još manje bilo koji vid anarhije u vaspitno-obrazovnom procesu, već se uređuje prema određenim pravilima. Primjera radi, jedno dijete može boraviti u istom centru interesovanja dva dana u sedmici, bez mogućnosti da i treći put izabere isti centar. Ovo pravilo usmjereno je prije svega na zadovoljavanje potrebe da sva djeca ovladaju svim potrebnim sadržajima iz svih oblasti. Sem toga, ovim pravilom se omogućava da i druga djeca imaju mogućnost izbora toga centra. Naredno pravilo u izboru aktivnosti u slobodno vrijeme podrazumijeva i dosljednost u donešenoj odluci. Kada se dijete već odlučilo da izabere određeni centar za taj dan, on nema pravo promjene centra, bez obzira da li mu je rad u centru neinteresantan ili mu pak ne odgovara grupa u kojoj se našlo. Time se djeci jasno stavlja do znanja da moraju snositi odgovornost za svoje

postupke i odluke i da moraju prethodno dobro razmisliti prije nego što odluku zaista i donesu (Berc i Kokorić, 2012).

U jednom centru interesovanja može boraviti nekoliko djece i to se jasno stavlja do znanja svoj djeci u vaspitnoj grupi, da ukoliko je jedan centar popunjen, treba da biraju neki drugi centar. Radne sobe u vrtiću treba da budu opremljene sa različitim sredstvima i materijalima sa kojima će se raditi (Milić, 2007). Takođe, radne sobe treba da budu opremljene raznovrsnim potrošnim materijalima, kao što su glina, lišće, različite vrste recikliranog materijala. Opremljenost radne sobe svim ovim pomoćnim sredstvima pruža djeci mogućnost izbora, a ujedno vaspitačima olakšava rad i pruža mogućnost osmišljavanja većeg spektra aktivnosti za djecu.

Mogućnost izbora aktivnosti u slobodno vrijeme kod djece predškolskog uzrasta razvija sljedeće:

- sposobnost donošenja odluka;
- sposobnost odgovaranja za svoje postupke;
- razvijanje inicijative i samostalnosti itd. (Milić, 2007).

2.3. Realizacija kulturno-umjetničkih događaja

U vrtiću se mogu realizovati kulturno-umjetnički događaji na različite načine. Među kulturno-umjetničkim događima posebno se izdvajaju predstave i priredbe za djecu predškolskog uzrasta. Zanimljivo je nevesti jesenje maskenbale koji se realizuju u vrtiću. Sama priprema jasnijeg maskenbala zahtijeva visok stepen participacije djece i njihovih roditelja i vaspitača. Sa djecom se, recimo, može organizovati šetnja parkom, s ciljem da djeca uoče promjene u prirodi koje se vezuju za jesen kao godišnje doba. Tom prilikom djeca mogu sakupljati jesenje lišće raznovrsnih boja za svoje maske. Po povratku u radnu sobu, djeca mogu sa vaspitačima osmiliti kako će izgledati njihove maske. Mogu se organizovati radionice sa roditeljima na kojima bi se kreirale maske za jasniji maskenbal. Poslije završenih maski, sa djecom se može organizovati maskenbal. Organizacija maskenbala u slobodno vrijeme ima veoma povoljne efekte na razvoj djeteta. Djeca razvijaju osjećaj samopouzdanja, inicijative, odvažnosti, što su sve društveno poželjne osobine važne za kasnije snalaženje u životnim situacijama.

U predškolskim ustanovama organizuju se raznovrsne aktivnosti uoči novogodišnjih praznika. Posebno su značajni novogodišnji bazari, koji se realizuju u saradnji sa roditeljima. Organizacija bazara ima za cilj da dijete shvati da su njegova djela i proizvodi vrednovani, te da usvoji radne navike (Omerović i sar., 2015). Uoči novogodišnjih praznika organizuju se razne priredbe u kojima djeca aktivno participiraju.

Predškolska ustanova može da organizuje posjete galerijama, muzejima i pozorištima. Posjete ovim ustanovama jeste prilika da djeca razvijaju estetski senzibilitet, stiču i proširuju svoja znanja i iskustva. Zanimljivo je organizovati posjete biblioteci, botaničkom bašti i slično. Cilj saradnje vrtića sa lokalnom zajednicom jeste da djeca upoznaju svoju neposrednu okolinu i proširuju svoja znanja vezana za nju.

Organizacija kulturno-umjetničkih događaja, između ostalog, doprinosi:

- razvijanju estetskog senzibiliteta;
- razvijanju mašte i kreativnog mišljenja;
- sticanju i proširivanju postojećih znanja i iskustava;
- razvijanju dječje imaginacije i radoznalosti;
- razvijanju samopouzdanja i samostalnosti kod djece;
- razvijanju sposobosti za donošenje odluka;
- razvijanju vršnjačkih odnosa;
- razvijanju čulne osjetljivosti;
- njegovanju pozitivnog odnosa prema neposrednoj okolini;
- razvijanju osjećaja za umjetnost;
- usvajanju pravila lijepog ponašanja i dr. (Hercigonja, 2018).

Kreativan vaspitač će nastojati da razvije raznovrsne sposobnosti i potencijale kod djece organizacijom raznovrsnih kulturno-umjetničkih događaja. Prilikom planiranja realizacije kulturno-umjetničkih događaja, moraju se uzeti u obzir uzrasne karakteristike, interesovanja djece, njihove potrebe i mogućnosti. Djecu predškolskog uzrasta treba motivisati da se aktivno angažuju u kulturno-umjetničkim događajima.

2.4. Podsticanje mašte i kreativnosti u slobodno vrijeme djece

Kreativnost i inovativnost su osnovne vještine koje djeca moraju da razviju da bi uspjela u današnjem svijetu koji se brzo menja. Kao vaspitači, ove vještine kod djece moramo podsticati i njegovati od malih nogu. Kreativnost se odnosi na generisanje novih i originalnih ideja, rješenja i proizvoda. Mašta je, međutim, sposobnost formiranja mentalnih slika ili scenarija koji nijesu nužno zasnovani na stvarnosti (Hansen, Kaufmann, Burke Walsh, 2006).

Današnje društvo se često fokusira na akademska dostignuća i zaboravlja važnost kreativnosti i inovacija. Međutim, ovo je neophodno da bi se djeca razvila u osobe koje mogu napredovati. Važnost podsticanja mašte i kreativnosti djece predškolskog uzrasta u slobodno vrijeme ogleda se u sljedećem:

- Razvijaju vještine rješavanja problema

Kreativnost i mašta pomažu djeci da razviju vještine rješavanja problema. Podstičući ih da razmišljaju van okvira, naučiće da pristupe izazovima iz različitih uglova i razvijaju jedinstvena rješenja (Hansen, Kaufmann, Burke Walsh, 2006).

- Razvijaju kritičko mišljenje

Kritičko mišljenje je vrijedna vještina koju djeca mogu razviti kroz kreativnu igru i maštovite aktivnosti. Omogućava im da analiziraju informacije, donose informisane odluke i procjenjuju rezultate.

- Unapređuju kognitivne sposobnosti

Kreativnost i mašta igraju značajnu ulogu u kognitivnom razvoju. Oni pomažu djeci da razviju svoje pamćenje, raspon pažnje i sposobnost obrade informacija.

- Razvijaju svoju ličnost

Izgradnja kreativnosti i mašte kod djece može im pomoći da razviju svoju ličnost i samopouzdanje. Omogućava im da se iskažu i efikasnije saopštavaju svoje ideje.

- Efikasnija priprema za budućnost

Svijet se brzo mijenja i ne možemo da predvidimo budućnost. Podsticanje kreativnosti i mašte priprema djecu za budućnost koja zahtijeva prilagodljivost, inovativnost i razmišljanje van okvira.

- Razvijaju kreativno mišljenje

Sposobnost generisanja novih i originalnih ideja kroz maštovit i intuitivan proces koji proizvodi neočekivana rješenja (Hansen, Kaufmann, Burke Walsh, 2006).

Maštovita i kreativna igra je način na koji djeca uče o svijetu. Tokom maštovite igre, djeca manipulišu materijalima, izražavaju se verbalno i neverbalno, planiraju (namjerno ili nenamjerno), djeluju, komuniciraju, reaguju i pokušavaju različite uloge. Velike mogućnosti za učenje su moguće kada djeca učestvuju u kreativnoj igri sa lutkama, vozilima, kockama, kamenjem, kartonom ili kutijama.

Mašta podstiče kognitivni i društveni razvoj. Svi žele da odgajaju djecu koja dostignu svoj najveći intelektualni i društveni/emocionalni potencijal. U obrazovanju u ranom djetinjstvu, vještine kritičkog mišljenja i kreativne sposobnosti rješavanja problema su ciljevi za razvoj djece. Zamišljanje, isprobavanje novih načina rada i eksperimentisanje pomažu u razvoju kritičkog mišljenja kod djece i podstiču kreativno rješavanje problema. Mašta gradi socijalno-emocionalni razvoj dozvoljavajući djeci da razmišljaju o različitim rješenjima, čime se podiže samopouzdanje djece, koje se može koristiti u interakciji sa drugima (Rothschild.& Daniels, 2002).

Nestrukturirana igra, posebno na otvorenom, pruža nekoliko prednosti za djecu i neophodna je za razvoj djeteta jer podstiče kritičko razmišljanje, rješavanje problema i sposobnost donošenja odluka. Djeca istražuju i uče o svom okruženju dok se igraju. Takođe, djeci daje priliku da se druže, pakupe društvene norme i formiraju odnose. Djeca stiču znanja o tome kako da pregovaraju, smjenjuju se i dijele. Na kraju, ali ne i najmanje važno, djeca prirodno izražavaju svoja osjećanja tokom igre. Oni mogu naučiti da kontrolišu svoje emocije, razviju empatiju i da shvate i obrađuju svoja iskustva zahvaljujući tome (Kamenov, 2002).

Djeca imaju odličnu priliku da se umjetnički izraze kroz aktivnosti vezane za umjetnost. Ove aktivnosti pomažu djeci da unaprijede svoje fine motoričke vještine, kao što su koordinacija ruku i oči i spretnost. Oni takođe uče djecu da kreativno razmišljaju i koriste svoju kreativnost za istraživanje različitih materijala i pristupa.

Razvoj i dobrobit djece zavise od toga da odrasli podstiču svoju maštu i kreativnost. Inspirisanje djece da koriste igru, umjetnost, tehnologiju i istraživanje na otvorenom za istraživanje svoje mašte može pomoći u njihovom razvoju komunikacije, kritičkog razmišljanja i sposobnosti rješavanja problema. Djeca mogu razviti doživotnu ljubav prema učenju i samoizražavanju ako im obezbijedimo bezbjedno i zanimljivo okruženje za to.

2.5. Uvažavanje dječjih ideja prilikom realizacije aktivnosti

Mišljenja smo da djeci još ranog uzrasta treba omogućiti slobodu izbora. Dijete ima pravo da bira aktivnost koju želi da se bavi u slobodno vrijeme. Prilikom realizacije aktivnosti, vaspitač treba sa djecom da se dogovara, odnosno da uvaži dječje ideje. Aktivnosti koje se planiraju ne smiju biti nametnute djeci (Slunjski, 2015). Igre i aktivnosti u slobodno vrijeme dragocjeni su element stvaranja slobodnih odnosa prema drugima, prema svijetu u kojem se dijete našlo – takvih odnosa koji se temelje na razumijevanju i cijenjenju drugoga. One su „socijalno reverzibilne” i trebale bi biti jedna odbrana od pasivnosti i nekreativnog djelovanja.

Isključivo usmjeravanje ne može, ma koliko imalo taj privid, biti put pravom poznavanju i razumijevanju niti samog sebe, put vlastitom samoodređenju i nezavisnosti, pa ni cijenjenje tih vrhunskih vrijednosti kod drugog, jer nije razumijevanje drugog i samog sebe na pravi način u međuslovljenoj vezi (Slunjski, 2015). Sve bi to trebalo imati na umu u situaciji kada je riječ o djetetu predškolskog uzrasta, tradicionalno slobodnom u granicama datih mogućnosti, prijeti prinuda ostvarivanja ambiciozno zamišljenih strukturiranih programa, iza kojih se često može izgbuti i dijete i njegovo pravo na djetinjstvo s mnogo radosti i igre, a da ne ipak ne ostvari željeni cilj, odnosno razvoj slobodnijeg i kreativnijeg tvorca još sadržajnije budućnosti (Bistić, 2021).

I kod direktnog usmjeravanja snagom ličnog i „autonomnog autoriteta” kako je From označio autoritet podsticaja bez prinude, uz saglasnost onoga što podstičemo. Dijete treba da se osjeća slobodnim, jer nema vaspitanja slobodne humane ličnosti koja će cijeniti svoju i tuđu slobodu ako se ona od početka ne osjeća slobodnim (Milić, 2007).

3. ULOGA VASPITAČA U ORGANIZACIJI SLOBODNOG VREMENA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Kod kuće, u predškolskoj ustanovi i drugim mogućim prostorima, ako nijesu ničim ometena, djeca najčešće spontano djeluju, podstaknuta unutrašnjim porivima. Predmeti i spoljašnje situacije podstiču i omogućavaju individualan način ostvarivanja tih aktivnosti. Spoljašnje situacije sa svoje strane provociraju dječje unutrašnje pobude za novim, ponavljajućim djelovanjima. Sve to doprinosi raspoređivanju akcionih i predmetnih elemenata u prostoru i vremenskom slijedu, onako kako to odgovara interesima dječjeg razvojno formativnog momenta i ujedno proizvodi zadovoljstvo djelovanja (Ilišin i Radin, 2007).

Možemo sa sigurnošću ustanoviti da će najveći dio tih spontanih aktivnosti biti dječja igra u kojoj je sadržan i rad, učenje, iskušavanje vlastitih mogućnosti, eksperimentisanje, istraživanje, traženje i dobijanje informacija.

Potrebno je da vaspitač ponudi raznovrsne aktivnosti djeci u slobodno vrijeme. Vaspitač treba da podstiče dječju aktivnost, usmjerava djecu na učešće u raznim igrama i aktivnostima. Ponuđene i podstaknute igre i radne aktivnosti, slobodno prihvaćene i ostvarivane u ponuđenom ili modifikovanom vidu, takođe mogu naći svoje mjesto u širokom dijapazonu dječjih slobodnih aktivnosti. Bitno je da one budu uvijek izraz dječje slobode djelovanja, prihvatanja, kreiranja, izražavanja (Šimunović i Njegovan-Zvonarević, 2008).

Prije dolaska djeteta u predškolsku ustanovu izvršio se razvoj i oblikovanje do određene mjere, kod razne djece u variranim smjerovima i na različit način tako da je individualno posebna komponentna već izrazita, a dječja ličnost ostvarena u različitim varijantama i odnosima zajedničkog, posebnog i pojedinačnog do različitih nivoa (Maljceva, 2019). Djeca su stekla istovjetna i različita neka iskustva. Usvojena su i ponašanja kao izraz zajedničke kulture, ali i raznovrsnosti subkulture. Na sličan način došlo se do razlika i sličnosti u odnosima prema okolini, u mogućnostima izražavanja različitim sredstvima, pa i sa njihovim različito stečenim fondom (na primjer rječnikom i stečenim sposobnostima govornog ili drugog načina komuniciranja i izražavanja).

Proces prve humanizacije djeteta dao je toliko individualnih proizvoda koliko ima djece, iako i sa svim onim što čini zajedničku osnovu tog procesa i njegovih učinaka. Jednoobrazovni planirani zajednički rad i istovjetne vaspitne postupke mogu neka djeca prihvatiti kao adekvatne njihovom razvojnom formativnom momentu, druga kao djelimično primjerene, pa za to i djelimično prihvaćene, no može se pretpostaviti da će to nekoj djeci biti nametnuto opterećenje, put u pasivnost ili u eventualni konformizam (Maljceva, 2019). Vaspitač će rijetko biti u mogućnosti da predvidi ili samo da uoči koliko će stvarno biti dječjih negativnih odgovora na realizovani jednoobrazovni rad. To se ne smije shvatiti kao argument za isključivanje direktno vođenog planiranog rada, namijenjenog cijeloj vaspitnoj grupi. Djeca će se istinski uključivati i u takav rad, ako će se sadržaj i organizacija zajedničkih, vođenih, unaprijed pripremljenih aktivnosti moći varirati tako da se oslanjaju na postojeće elemente u dječjoj svijesti i na njihove stvarne mogućnosti. Put do toga može biti olakšan dječjim slobodnim aktivnostima (Montesori, 2016).

Cjelokupan život u društvu s djecom i mogućnost akcije na vlastiti način pogodna su i sigurna prilika za individualno potvrđivanje, postignutim zadovoljstvom radi uspješno ostavarene aktivnosti, povoljne kompenzacije, priznanja vaspitača i drugih. U aktivnosti u slobodno vrijeme vidljivije je pomanjkivanje afirmacije pojedine djece, što će biti znak vaspitaču za preduzimanje potrebne pedagoške akcije (Montesori, 2016).

U predškolskom uzrastu izgrađuju se mehanizmi ponašanja za razne situacije – prodiranja, povlačenja. Potrebni su raznovrsni uslovi i socijalno spoznajni odnosi za njihovo formiranje i izgradnju. To govori u prilog slobodnih, pored direktno vođenih i usmjeravanih aktivnosti, posebno u uslovima relativno dugog boravka u predškolskoj ustanovi.

Život u zajednici sadrži neophodna ograničenja, traži spremnost za usklađivanje ličnih interesa sa onim zajedničkim i opštim, što znači za pojedino dijete i potencijalne frustracije. Ako su oni pretjerani, što je opet i individualno, mogu biti za neku djecu i sa dalekosežnim negativnim posljedicama. Ne gubimo iz vida ni činjenicu da su djeca zavisna od odraslih, od svoje ukupne okoline i konkretnih situacija u njoj. Neophodna im je i mogućnost ostvarivanja situacija primjerenih sebi i svojim promjeljivim potrebama i pobudama (Beka, 2017).

Aktivnosti i igre u slobodno vrijeme sa svim svojim mogućnostima i oblicima učenja i izražavanja: manipulisanjem, eksperimentisanjem, informisanjem, imitiranjem, poistovjećivanjem, rješavanjem i izraživanjem situacija i problema na vlastiti način omogućavaju

djeci da izrađuju vlastitu strategiju i taktiku učenja, rada i izražavanja. Direktno usmjeravani, planirani i vođeni vaspitno-obrazovni rad dograđuje tu strategiju i taktiku.

Igre i aktivnosti koje vaspitači realizuju u slobodno vrijeme kao način individualnog organizovanog prostora i vremena znače i individualni tempo rada, a onda i već spomenute mogućnosti za dijete, prema vlastitom nahođenju (Kamenov, 1999). Nikako ne treba zaboraviti da se djeca drugačije od odraslih ponašaju u problemskim situacijama, u traženju odgovarajućih izlaza i rješenja. Nedostaje im iskustva i izgrađeni mehanizmi mišljenja, kao i ustaljeni i sigurni odnosi između mišljenja i akcije. Sve to uslovljava više pokušaja, uži izbor pristupa, često po analogiji i isto tako često neadekvatno povezivanje uzroka i povoda s nekim posljedicama. Indirektno učenje, organizovano logikom odraslih, ne može biti jedini način dječjeg usmjeravanja. Vaspitaču je za uspješnu organizaciju slobodnog vremena, za stvaranje pedagoških situacija, potrebna informacija o tome kako pojedina djeca uče i stvaraju vlastitu strategiju i taktiku rada (Moyles, 2005).

Svojim nenametljivim uticajem može mnogo pomoći djeci u nadrađivanju vlastitog razvojnog momenta i približavanju pravim oblicima saradnje, pomoći, saosjećanja i prijateljske naklonosti, bez kojih bi bila znatno osiromašena ljudska zajednica, pa i ona dječja.

Pažljiv vaspitač može u dječjim aktivnostima u slobodno vrijeme uvijek pronalaziti ideje i inspiracije za bolje i sadržajnije i djeci pristupačnije direktno usmjerene i vođene aktivnosti. Po pravilu bi se u dječjim aktivnostima u slobodno vrijeme mogli i trebali održavati fragmenti, prerade i rezultati direktno usmjeravanih i vođenih aktivnosti (Ozdogan, 2011).

U slobodnim dječjim igrama i aktivnostima mogu se naći vjerni i iskrivljeni odrazi djetetove sredine, a među njima i elementi s kojima se vaspitač ne može miriti, kao, na primjer, duh i izraz malograđanskog potrošačkog mentaliteta, predrasuda i slično.

3.1. Značaj primjene razvojno podsticajnih aktivnosti

U radu sa djecom predškolskog uzrasta mogu se planirati raznovrsne podsticajne aktivnosti. Sve vrste dječjih aktivnosti i načina izražavanja, aktivnosti u kojima dijete potvrđuje, sređuje i prerađuje doživljaje i iskustva, dopunjuje i slobodno kombinuje i razmjenjuje elemente svog unutrašnjeg života s onima iz spoljašnje vidljive stvarnosti, sadrže i elemente kreativnosti. Djeca

u raznovrsnim podsticajnim aktivnostima često pokazuju originalne tvorevine i rješenja, već i radi toga što su daleko manje opterećana ukorijenjenim ponašanjima, koncencijama, navikama i ustaljenim klišejima i shemama. Aktivnosti u slobodno vrijeme prilika su vaspitaču ne samo da omogućava nego i upoznaje i nenametljivo podstiče dječja traženja raznih rješenja, raznovrsnosti izražavanja: u igrama, pokretno ritmičkim i muzičkim kreacijama, u likovnom, govornom i pantomimičkom izrazu i postupno raznovrsnijim dramskim improvizacijama. U svim tim područjima dječja mašta može dobiti širinu i zalet i u uslovima kada se raspolaže bogatim iskustvenim fondom (Christakis, Gilkerson & Richards et al., 2009).

Vaspitač treba da na bazi interesovanja djece, njihovih trenutnih pobuda, osmisli što veći broj podsticajnih aktivnosti. Djeca predškolskog uzrasta u ovim aktivnostima postepeno upoznaju i prednosti saradnje, stiču prijatelje koji će im biti podrška u interakciji s drugima, iako to ne znači isključivanje i „prijateljske” neugodne konfrontacije, osposbljava se za sve bolje komuniciranje s drugom djecom.

Vaspitač u aktivnostima djece u slobodno vrijeme dobija prvorazrednu informaciju o svakom pojedinom djetetu: bogatstvu ili siromaštvu njegove inventivnosti, ideja, sadržaja, igara, kreativnom ili manje kreativnom pristupu aktivnostima u slobodno vrijeme, načinu saradnje i komunikacije, strategiji igre i rada, problemima s kojima se dijete hvata u košta. Ovakve prvorazredne informacije o djetetu pomoći će vaspitaču da bolje razumije svako pojedino dijete, da ga prihvati onakvog kakvo je i da prema tome ostvaruje vlastito, dobro odabrano, pedagoško djelovanje. Vaspitač koji raspolaže sa navedenim informacijama moći će da pruži pomoć koja nikada ne bi smjela biti u nekom direktnom, definitivnom obliku kao nešto nepromjenljivo, lišeno svake teškoće, ne dajući djetetu priliku i mogućnost da angažuje vlastite psihofizičke potencijale. Po pravilu, to bi uvijek trebalo biti otvaranje perspektive koja će odgovarati individualnim mogućnostima, interesima i potrebama svakog djeteta (Christakis, Gilkerson & Richards et al., 2009).

Planiranje primjene raznovrsnih razvojno podsticajnih aktivnosti u slobodno vrijeme, treba ostvariti sljedeće zadatke:

- omogućavanje, oslobađanje i pokretanje dječje inicijative djelovanja u svim potencijalnim pravcima: kroz igru najrazličitijih sadržaja, aktivnosti prihvaćene i doživljene kao rad i

neko ostvarenje – kroz sve ono što se pojavljuje kao izraz dječjih razvojnih, ličnih potreba i pobuda;

- omogućavanje i podsticanje spontanijih oblika druženja u neformalnim grupama, sticanja ličnih iskustava o postojanju drugih i samog sebe u raznovrsnim interakcijama i odnosima s drugima. U okviru ovog globalnog zadatka treba da nađe svoje mjesto i pružanje pojedinačne pomoći onima koji imaju teškoća u odnosima s drugima;
- davanje djeci prilika i podsticaja za iskušavanje vlastitih mogućnosti, za izgradnju prihvatljivih mehanizama ponašanja, stila rada, učenja i izražavanja; davanje podsticaja za uklađivanje pojedinačnih, subjektivnih ponašanja i stremljenja s onim što je u interesu dječje zajednice i put do uvažavanja interesa društvene zajednice (Slunjski, 2015).

Omogućavanje slobode organizovanja prostora u kojem se djeca kreću, može premostiti sve nedostatke i u unutrašnjem prostoru, dok bi dio za igru, po pravilu trebalo ostaviti otvorenim za sve vaspitne grupe i time otvoriti mogućnosti međuvaspitnih kontakata i interakcija.

3.2. Uređenje sredine za učenje u funkciji organizacije slobodnih aktivnosti u vrtiću

Djetetu je potrebna stimulativna sredina, koja će mu omogućiti stalno kretanje, pronalaženje, interakciju, bilo da ona počinje od samog subjekta ka predmetu djelovanja ili od podsticatelja dječje akcije do mogućeg dječjeg odgovora i natrag u vidu potkrepljivanja, osiguravajući tako stalan, višeznačan proces međudjelovanja i odnosa, uspostavljanja i narušavanja ravnoteže u tom stalno pulsirajućem složaju: akcija-reakcija-stanje djeteta u razvojnom oblikovanju (Abuhamdeh & Csikszentmihalyi, 2012).

Niti je stimulativna sredina za dijete statična, niti se ono treba prisiljavati na preovladavajuću statičnost u njoj, što bi ograničavalo i isključivalo dječje individualno traženje onoga što u datom momentu odgovara njegovim razvojnim potrebama (Milić, 2007). Dijete mora biti učesnik u organizovanju i reorganizovanju, strukturiranju i prestrukturiranju svoje sredine da bi time bio učesnik postavljanja i ostvarivanja vlastite ličnosti (Slunjski, 2013). U promjenljivoj sredini i u aktivnostima njenog mijenjanja postoje i veći izgledi za pronalaženje onih elemenata koji u datom

momentu odgovaraju dječjim unutrašnjim porivima i pobudama za djelovanje, a istovremeno će biti podsticajni za nastajanje novih pobuda i potreba, i odgovarati dinamici individualnog rasta i razvoja.

U svemu tome treba i može naći svoje mjesto i dječja spontana i slobodno odabrana aktivnost, pored one usmjerene i dirigovane, jednako cijenjene i uvažavane u vaspitanju. One ne bi trebalo nipošto biti suprotstavljene jedna drugoj nego međuslovljene i dopunjujuće. Isključivo dirigovanje dječjim aktivnostima sadrži više mogućnosti da one budu neoptimalne i da ne vode računa o razlikama dječjih pojedinačnih mogućnosti. Okrenutost vaspitača djetetu, pa i njegovim slobodnim aktivnostima omogućava i bolji izbor i doziranje direktivno umjeravajućih aktivnosti, čime se može u velikoj mjeri izbjeći ili ublažiti njihova nametnutost (Abuhamdeh & Csikzentmihalyi, 2012).

Marija Montessori je sprovodila sistematsko vježbanje dječjih čulnih funkcija u skladu sa idejom da se svaki čovjekov čin, teoretski i praktični, može razložiti na najjednostavnije elemente – čulne podatke. Kultura čula postala je tako važan element vaspitne djelatnosti u Montessori vrtićima. Djetetu je ostavljena sloboda da bira među onim što mu je „kuća” davala na raspolaganje i izbor (Montessori, 2016).

Čini se da je djelovanje u datim okvirima tendencija većine koncepcija. Rješenje optimalnosti ipak bi moglo i trebalo biti i omogućavanje dječjih individualnih, slobodno kreiranih akcija, ne samo u koncepcijski datim i naučno obrazloženim okvirima, nego i u dječjim slobodnim aktivnostima s kojima svako dijete može doprinijeti ispunjavanju optimalnih razvojnih okvira.

Naime, stav o optimalnom vremenu za razvoj pojedinih funkcija i sposobnosti nužno se povezuje s isticanjem granica razvojnih mogućnosti. Radi razvojnih mogućnosti djetetu predškolskog uzrasta, na primjer, još nedostupni apstraktni pojmovi, jer djeca često koriste termine iza koji ne postoje adekvatni pojmovi ili postoje određeni pojmovi nego kod odraslog čovjeka (Kamenov, 2002). To znači da u komunikaciji sa djecom, u pripremi i projekciji namjernih aktivnosti, postoji posebna opasnost nerazumijevanja između vaspitača i djeteta.

Neka istraživanja daju naslutiti i to da su nerazumijevanje djeteta o onome što se od njega traži, nemogućnost da verbalno preciznije formuliše traženi odgovor, uzrokovati stvaranje naučnih stavova o dječjoj neposobnosti decentriranja, sagledavanja nečega s aspekta drugog, a ne

isključivo sa svog vlastitog, što je, čini se, u stvarnosti manje izraženo nego što se teoretski postavlja (Tonietto, Malkoc, Reczek & Norton, 2021).

Uz sve navedeno najčešće se u konkretnom radu sa djecom zaboravlja da razvojne granice i optimalna vremena razvoja imaju svoje individualne pomake i korekture, uslovljene dotadašnjim razvojem i stimulansima okoline, radi čega dječje slobodne aktivnosti mogu imati veliki značaj za postavljanje globalne pedagoške metodičke strategije vaspitanja i obrazovanja djeteta.

3.3. Saradnja vrtića sa porodicom i lokalnom zajednicom

U cilju efikasnije realizacije aktivnosti i igara u slobodno vrijeme, poželjno je da predškolska ustanova ostvaruje saradnju sa porodicom i lokalnom zajednicom. U radu sa roditeljima djece predškolskog uzrasta mogu se realizovati raznovrsne vaspitno-obrazovne radionice putem kojih bi djeca razvijala mnoge sposobnosti i potencijale. Roditelji i vaspitači mogu zajedno da planiraju mnoge aktivnosti u radnoj sobi, kao što je izrada maski za maskenbale, izrada didaktičkih materijala za potrebe realizacije pojedinih vaspitno-obrazovnih sadržaja.

Predškolska ustanova treba uvijek da bude otvorena za roditelje djece predškolskog uzrasta, za njihove savjete, ideje i sugestije koje se tiču realizacije igara i aktivnosti u slobodno vrijeme. Samo predškolska ustanova koja ostvaruje kvalitetnu saradnju sa roditeljima, moći će da djeci pruži vaspitanje i obrazovanje zasnovano na individualnim sposobnostima.

Pored saradnje sa porodicom, značajno je da predškolska ustanova planira aktivnosti i igre u slobodno vrijeme u saradnji sa lokalnom zajednicom. Prilikom obrade pojedinih zanimanja, sa djecom se mogu organizovati posjete pojedinim ustanovama (stomatološkoj ordinaciji, autobuskoj stanici, pekari, obučarskoj radnji, željezničkoj stanici, aerodromu itd.). Saradnja predškolske ustanove i lokalne zajednice ima za cilj za dijete svoja postojeća znanja proširuje.

II ISTRAŽIVAČKI DIO

1.1. Predmet istraživanja

Predmet našeg istraživanja predstavlja sagledavanje i procjenjivanje organizacije slobodnog vremena u predškolstvu. Predškolska ustanova kao institucija koja se bavi vaspitanjem i obrazovanjem djece može na različite načine da realizuje aktivnosti u slobodno vrijeme. Od vaspitača se očekuje da bude kreativan u organizaciji slobodnog vremena djece, da aktivno sarađuje sa roditeljima i lokalnom zajednicom.

Djeci predškolskog uzrasta treba omogućiti da izaberu aktivnost kojom žele se bave. Zato vaspitači treba da pripreme raznovrsne podsticajne aktivnosti, kako bi dijete moglo da izabere za sebe, u datom trenutku najpogodniju aktivnost.

1.2. Cilj i zadaci istraživanja

- Utvrditi na koji se način u praksi predškolskih ustanova organizuje slobodno vrijeme djece predškolskog uzrasta.
Zadaci istraživanja su:
- Utvrditi koje su aktivnosti najviše zastupljene u slobodno vrijeme djece predškolskog uzrasta.
- Utvrditi način na koji se vaspitači angažuju u kontekstu organizacije slobodnog vremena u praksi predškolskih ustanovama.
- Utvrditi da li vaspitači omogućavaju djeci autonomiju prilikom izbora slobodnih aktivnosti.
- Utvrditi stavove roditelja djece predškolskog uzrasta prema organizaciji slobodnog vremena u predškolskim ustanovama.

1.3. Istraživačke hipoteze

U skladu sa ciljem istraživanja, glavna hipoteza je postavljena na sljedeći način:

- Pretpostavljamo da se u praksi predškolskih ustanova slobodno vrijeme organizuje na način koji je usklađen sa aktuelnim dječjim interesovanjima, razvojnim potrebama i uvažavanju dječje autonomije.

Sporedne hipoteze:

- Pretpostavlja se da su u slobodno vrijeme djece predškolskog uzrasta najviše zastupljene raznovrsne forme igrovnih aktivnosti.
- Pretpostavlja se da vaspitači realizuju raznovrsne vaspitno-obrazovne aktivnosti u kontekstu optimalnijeg i razvojno primjerenijeg provođenja slobodnog vremena djece predškolskog uzrasta.
- Pretpostavlja se da vaspitači omogućavaju djeci autonomiju prilikom izbora slobodnih aktivnosti.
- Pretpostavlja se da roditelji djece predškolskog uzrasta imaju afirmativne stavove prema organizaciji slobodnog vremena u predškolskim ustanovama.

1.4. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

Koristili smo metodu teorijske analize i deskriptivnu metodu. U istraživanju smo primijenili anketni upitnik za vaspitače i roditelje (anketiranje kao tehnika). Upitnike smo samostalno kreirati za potrebe ovog istraživanja. Anketni upitnik za vaspitače je direktno vezan za prve tri sporedne hipoteze. Za provjeru četvrte sporedne hipoteze, koristili anketni upitnik za roditelje.

Dobijene rezultate predstavili smo u formi tabela i histograma, a analizirali tekstualno u skladu sa ciljem i zadacima istraživanja.

1.5. Uzorak istraživanja

Istraživanje smo realizovali na uzorku od 70 vaspitača i 50 roditelja djece predškolskog uzrasta. Struktura istraživačkog uzorka je prikazana u tabeli 1.

Tabela 1 – Istraživački uzorak

Opština	Naziv predškolske ustanove	Broj vaspitača	Broj roditelja
Podgorica	JPU „Đina Vrbica”	36	26
Podgorica	JPU „Ljubica Popović”	21	15
Nikšić	JPU „Dragan Kovačević”	13	9
Ukupno	3	70	50

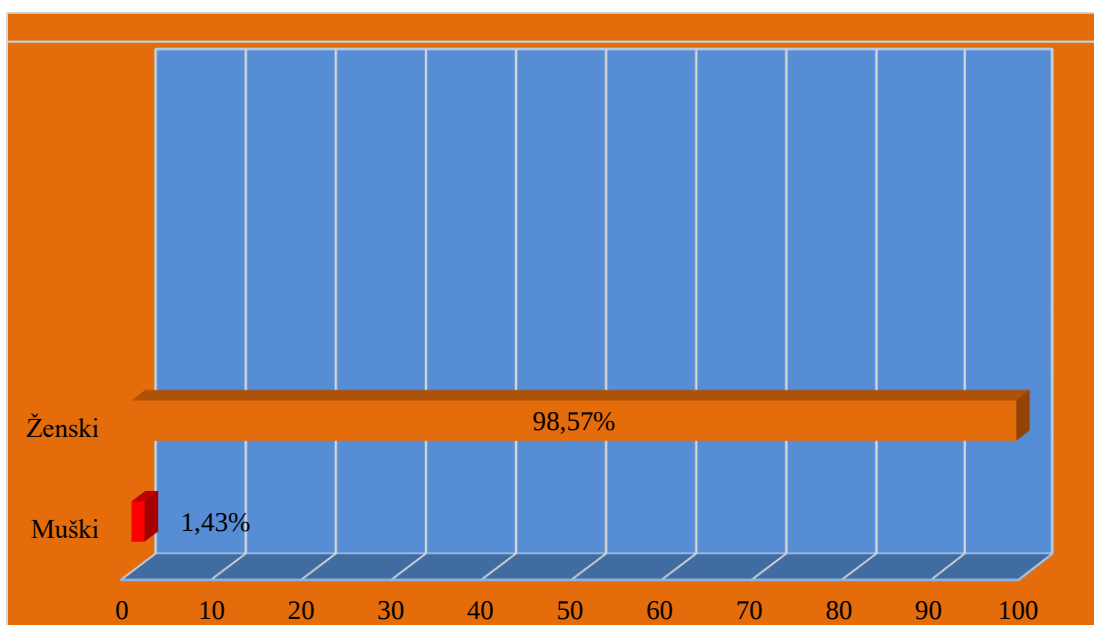
2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

2.1. Rezultati istraživanja dobijeni anketiranjem vaspitača

Tabela 2 – Tabelarni prikaz polne strukture ispitanika

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Muški	1	1,43%
Ženski	69	98,57%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 1 – Grafički prikaz polne strukture ispitanika

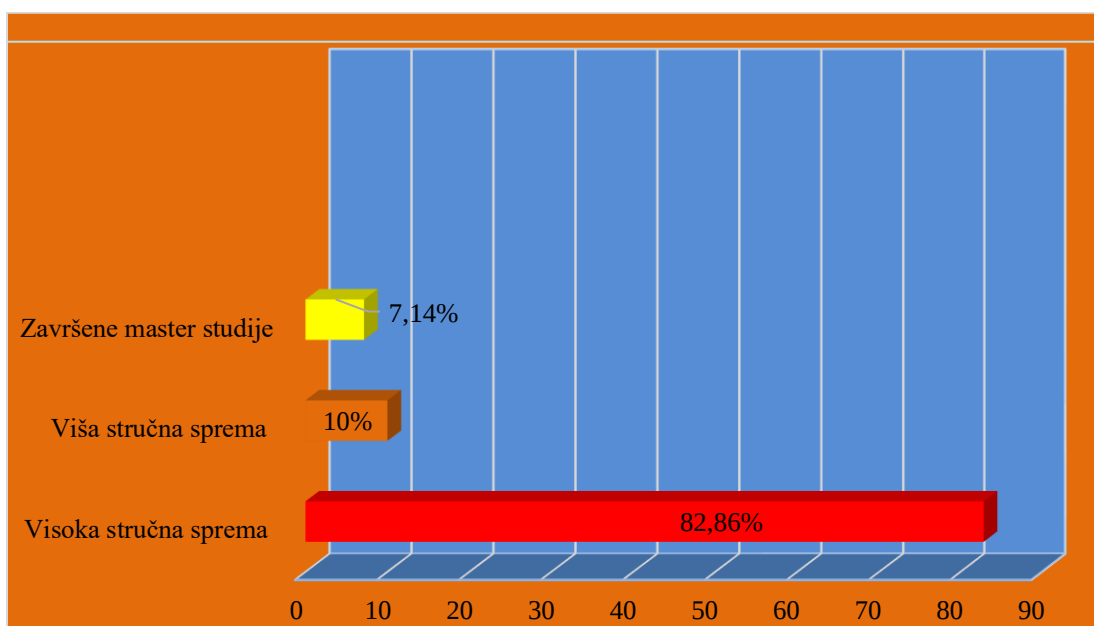

U naše istraživanje je uključeno 98,57% vaspitača ženskog pola, a 1,43% vaspitača muškog pola.

Tabela 3 – Tabelarni prikaz stručne spreme ispitanika

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Visoka stručna sprema	58	82,86%
Viša stručna sprema	7	10%
Završene master studije	5	7,14%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 2 – Grafički prikaz stručne spreme ispitanika

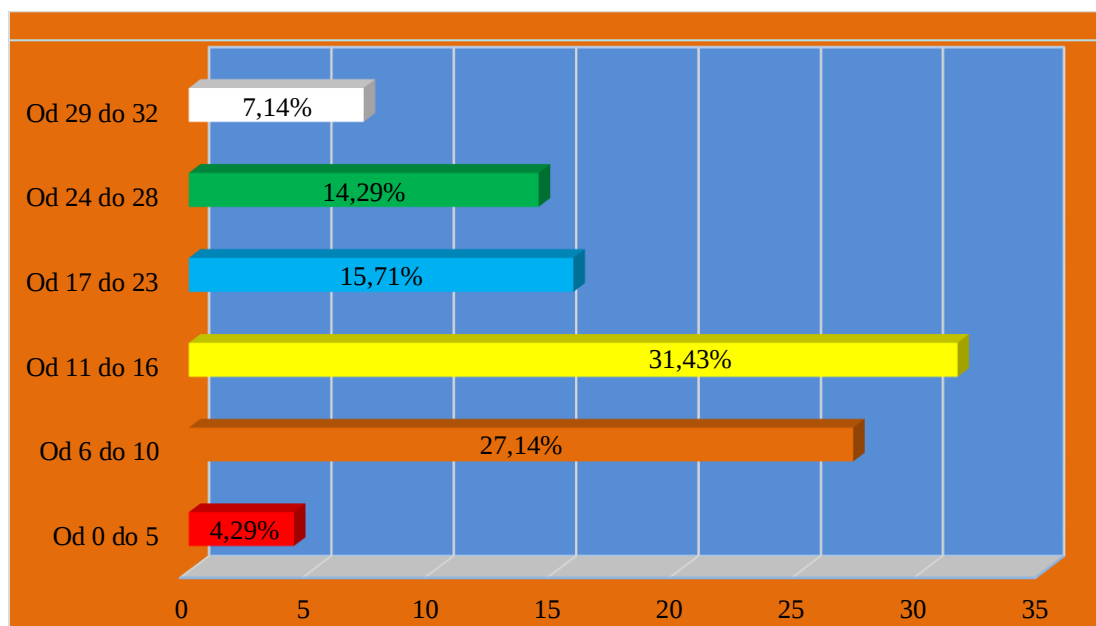

Dobijeni rezultati pokazuju da 82,86% vaspitača ima visoku stručnu sprema. Ukupno 10% vaspitača ima višu stručnu sprema, a 7,14% vaspitača ima završene master studije.

Tabela 4 – Tabelarni prikaz godina radnog staža ispitanika

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Od 0 do 5	3	4,29%
Od 6 do 10	19	27,14%
Od 11 do 16	22	31,43%
Od 17 do 23	11	15,71%
Od 24 do 28	10	14,29%
Od 29 do 32	5	7,14%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 3 – Grafički prikaz godina radnog staža ispitanika

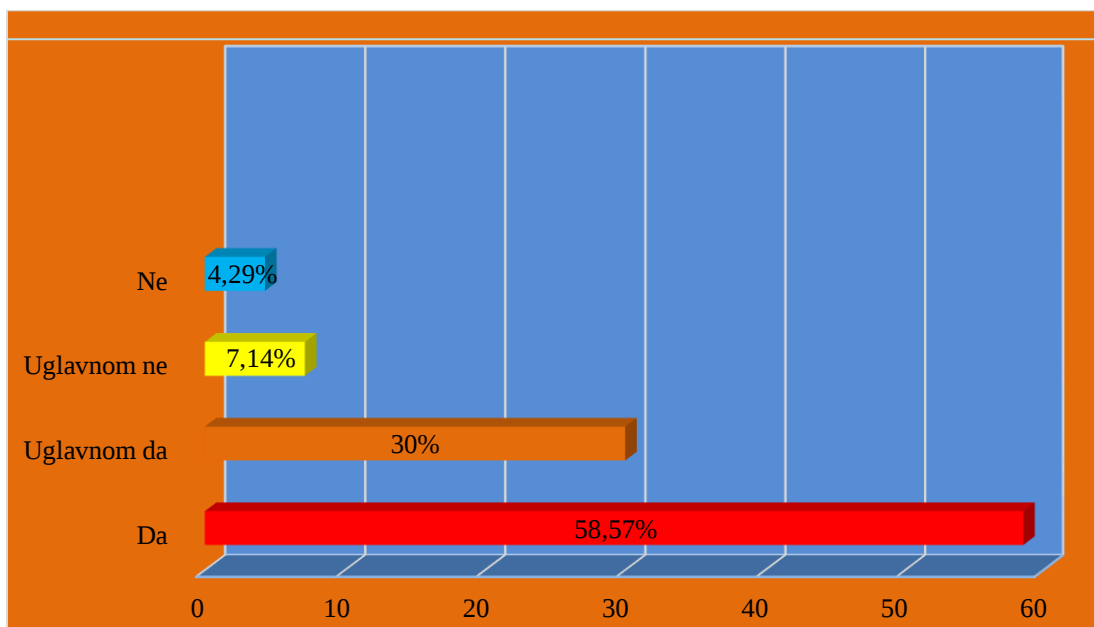

Dobijeni rezultati pokazuju da 4,29% vaspitača ima od 0 do 5 godina radnog staža. Ukupno 27,14% vaspitača ima od 6 do 10 godina radnog staža, 31,43% vaspitača ima od 11 do 16 godina radnog staža, 15,71% vaspitača ima od 17 do 23 godina radnog staža, 14,29% vaspitača ima od 24 do 28 godina radnog staža, a 7,14% vaspitača ima od 29 do 32 godine radnog staža.

Tabela 5 – Tabela prikaz detaljnog planiranja vaspitno-obrazovnih aktivnosti

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Da	41	58,57%
Uglavnom da	21	30%
Uglavnom ne	5	7,14%
Ne	3	4,29%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 4 – Grafički prikaz detaljnog planiranja vaspitno-obrazovnih aktivnosti

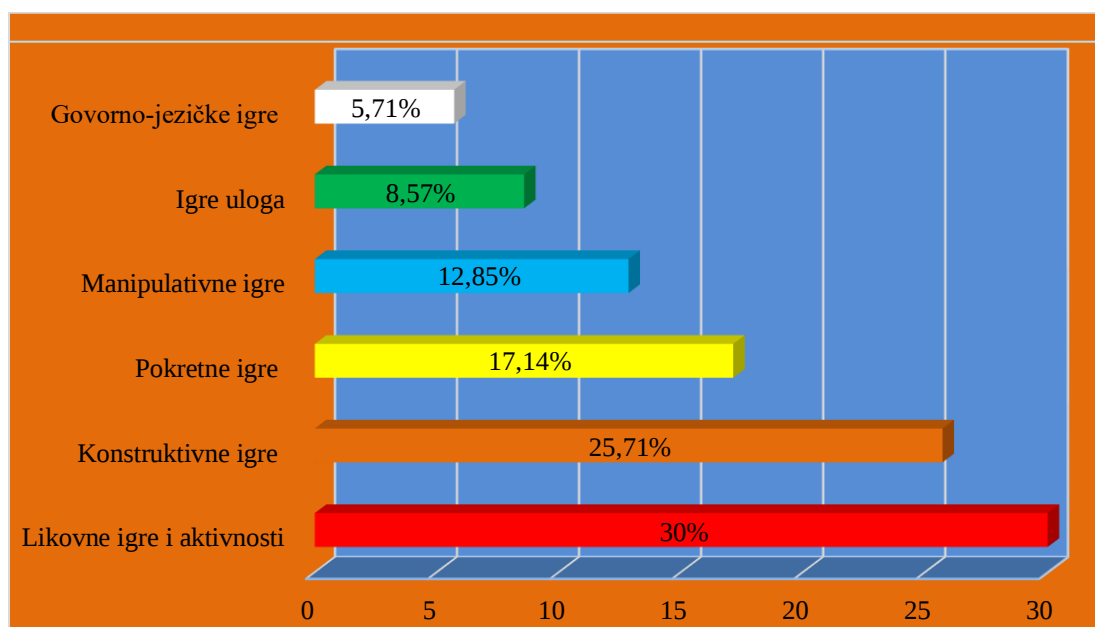
Dobijeni rezultati pokazuju da 58,57% vaspitača detaljno planira vaspitno-obrazovne aktivnosti. Ukupno 30% vaspitača uglavnom smatra da je značajno detaljno planirati vaspitno-obrazovne aktivnosti.

Dobijene rezultate možemo povezati sa pretpostavkom da vaspitači nastoje da kroz aktivnosti zadovolje potrebe i interesovanja djece predškolskog uzrasta.

Tabela 6 – Tabelarni prikaz aktivnosti za koje djeca pokazuju najveće interesovanje u slobodno vrijeme

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Likovne igre i aktivnosti	21	30%
Konstruktivne igre	18	25,71%
Pokretne igre	12	17,14%
Manipulativne igre	9	12,85%
Igre uloga	6	8,57%
Govorno-jezičke igre	4	5,71%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 5 – Grafički prikaz aktivnosti za koje djeca pokazuju najveće interesovanje u slobodno vrijeme

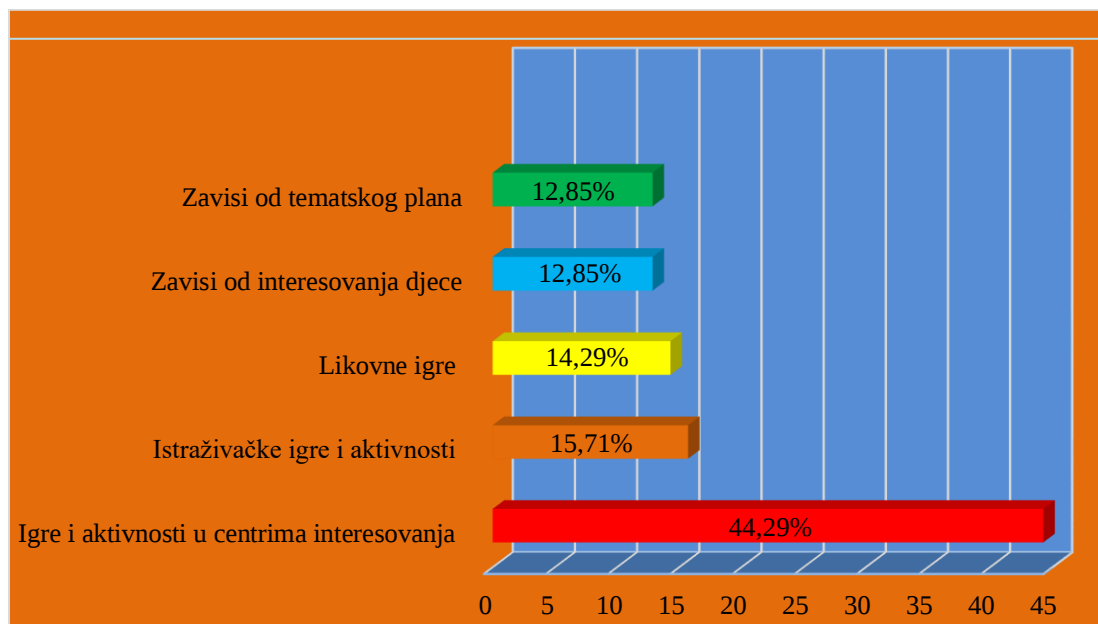

Vaspitači su imali mogućnost da navedu aktivnosti za koje djeca predškolskog uzrasta pokazuju najveće interesovanje u slobodno vrijeme. Na osnovu dobijenih rezultata, procjenjujemo da djeca predškolskog uzrasta najviše zanimaju raznovrsne forme igrovnih aktivnosti, što u potpunosti u skladu sa prirodom interesovanja djece ovog uzrasta.

Tabela 7 – Tabelarni prikaz aktivnosti koje vaspitači najčešće realizuju u slobodno vrijeme

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Igre i aktivnosti u centrima interesovanja	31	44,29%
Istraživačke igre i aktivnosti	11	15,71%
Likovne igre	10	14,29%
Zavisi od interesovanja djece	9	12,85%
Zavisi od tematskog plana	9	12,85%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 6 – Grafički prikaz koje vaspitači najčešće realizuju u slobodno vrijeme

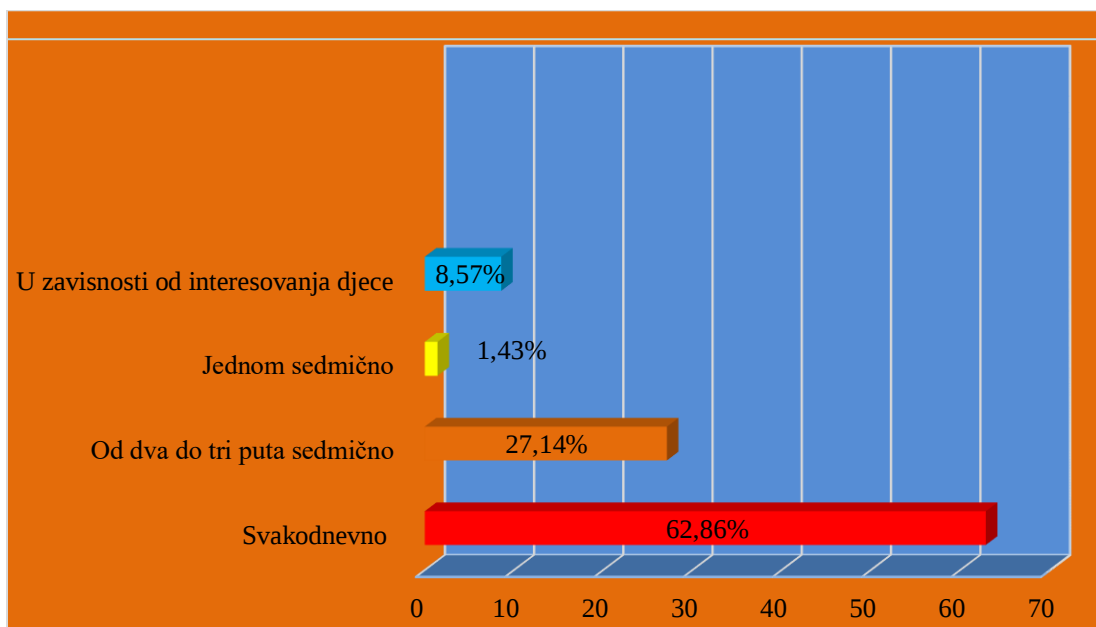

Na osnovu dobijenih rezultata, procjenjujemo da vaspitači u slobodno vrijeme najčešće realizuju aktivnosti u centrima interesovanja. Kako se u vrtićima uglavnom radi u centrima interesovanja, ovakav rezultat je očekivan. Pored aktivnosti i igara u centrima interesovanja, vaspitači realizuju i druge djeci prilagođene aktivnosti.

Tabela 8 – Tabelarni prikaz učestalosti realizacije igara u vrtiću

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Svakodnevno	44	62,86%
Od dva do tri puta sedmično	19	27,14%
Jednom sedmično	1	1,43%
U zavisnosti od interesovanja djece	6	8,57%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 7 – Grafički prikaz učestalosti realizacije igara u vrtiću

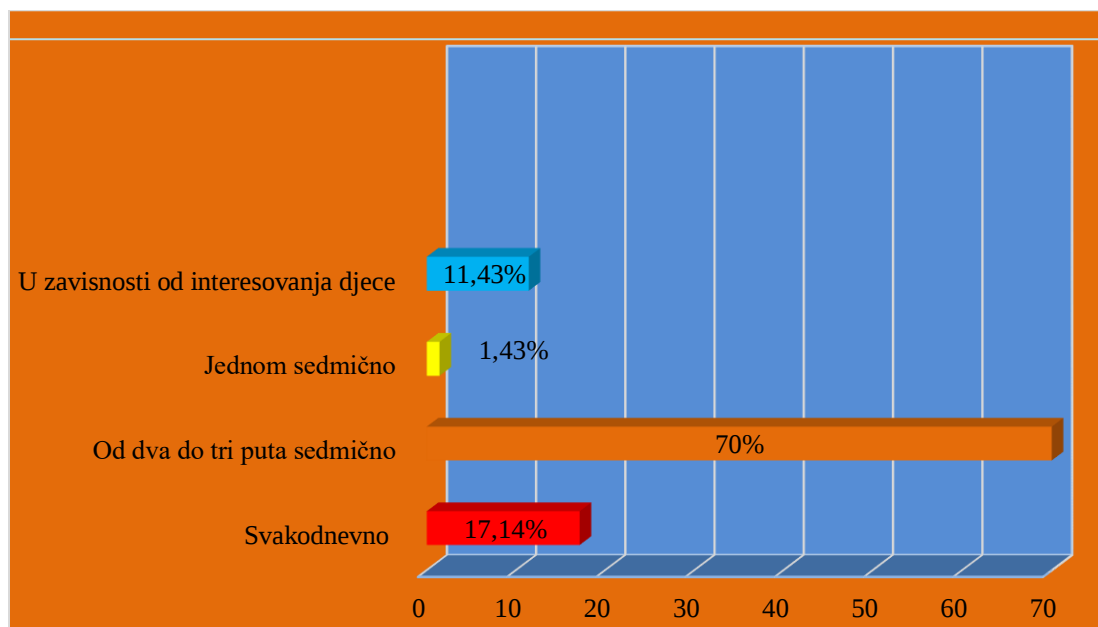

Dobijeni rezultati pokazuju da 62,86% vaspitača svakodnevno realizuju igre u vrtiću. Ukupno 27,14% vaspitača od dva do tri puta sedmično realizuju igre u vrtiću. Na bazi dobijenih rezultata, procjenjujemo da se vaspitno-obrazovni proces u vrtiću zasniva na igri, te da je neophodno u radu sa djecom planirati raznovrsne forme igrovnih aktivnosti.

Tabela 9 – Tabelarni prikaz učestalosti realizacije igara van radne sobe

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Svakodnevno	12	17,14%
Od dva do tri puta sedmično	49	70%
Jednom sedmično	1	1,43%
U zavisnosti od interesovanja djece	8	11,43%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 8 – Grafički prikaz učestalosti realizacije igara van radne sobe

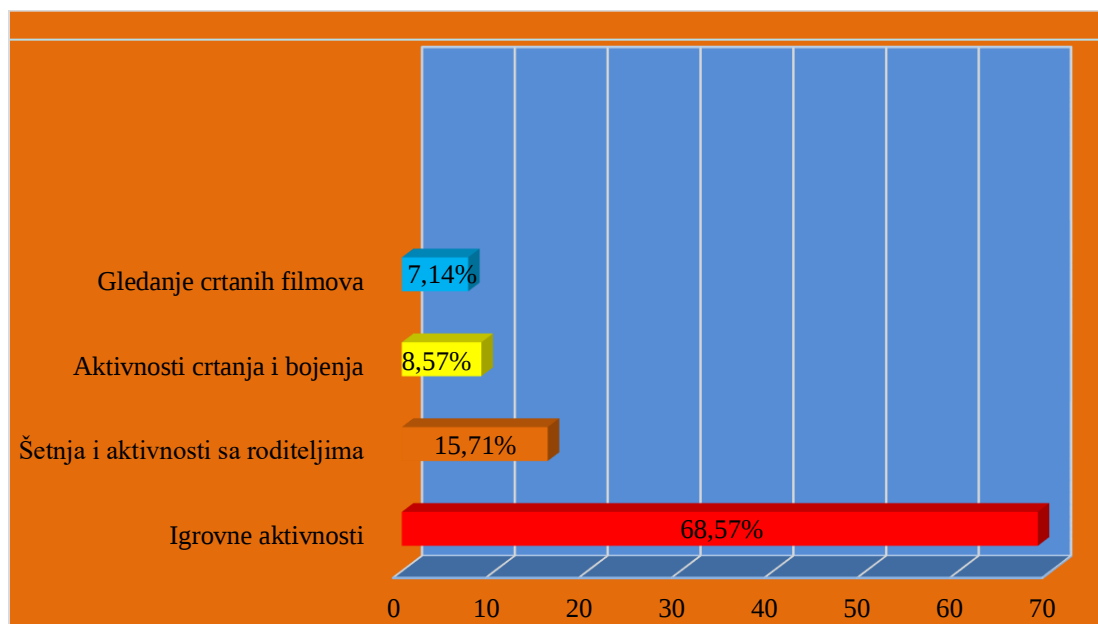

Dobijeni rezultati pokazuju da 17,14% vaspitača svakodnevno realizuje igre van radne sobe. Ukupno 70% vaspitača jednom sedmično realizuje igre van radne sobe. Igre i aktivnosti van radne sobe nude mnoštvo mogućnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena djece predškolskog uzrasta.

Tabela 10 – Tabela prikaz mišljenja vaspitača o aktivnostima koje djeca predškolskog uzrasta najčešće upražnjavaju u slobodno vrijeme

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Igrovne aktivnosti	48	68,57%
Šetnja i aktivnosti sa roditeljima	11	15,71%
Aktivnosti crtanja i bojenja	6	8,57%
Gledanje crtanih filmova	5	7,14%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 9 – Grafički prikaz mišljenja vaspitača o aktivnostima koje djeca predškolskog uzrasta najčešće upražnjavaju u slobodno vrijeme

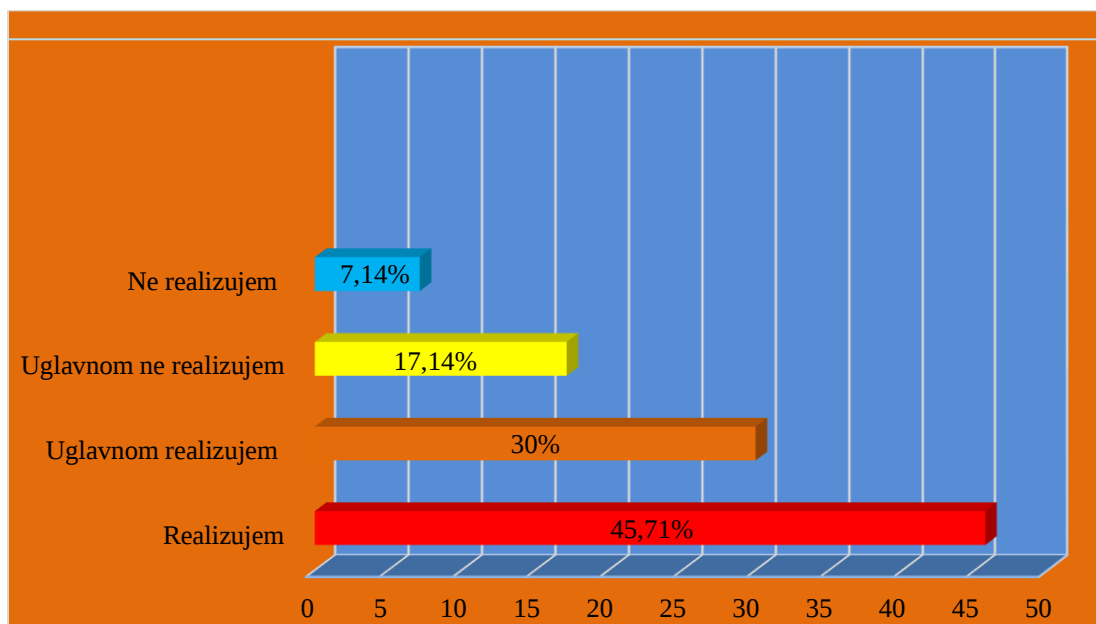

Vaspitači su imali mogućnost da navedu koje aktivnosti, po njihovom mišljenju djeca predškolskog uzrasta najčešće upražnjavaju u porodici. Na osnovu dobijenih rezultata, dolazimo do saznanja da djeca predškolskog uzrasta najviše upražnjavaju igrovne aktivnosti. Pojedini vaspitači smatraju da djeca provode slobodno vrijeme u šetnji sa svojim roditeljima.

Tabela 11 – Tabelarni prikaz realizacije raznovrsnih aktivnosti u slobodno vrijeme djece

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Realizujem	32	45,71%
Uglavnom realizujem	21	30%
Uglavnom ne realizujem	12	17,14%
Ne realizujem	5	7,14%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 10 – Grafički prikaz realizacije raznovrsnih aktivnosti u slobodno vrijeme djece

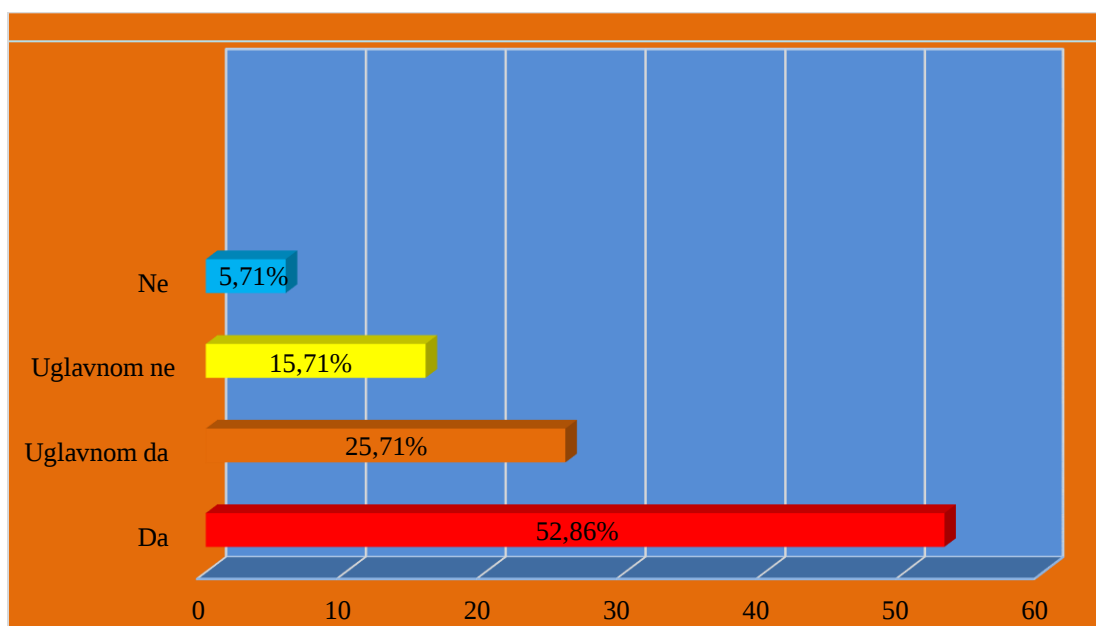

Dobijeni rezultati pokazuju da 45,71% vaspitača realizuje raznovrsne aktivnosti u slobodno vrijeme djece. Ukupno 30% vaspitača uglavnom realizuje raznovrsne aktivnosti u slobodno vrijeme djece. Imajući na umu činjenicu da je pažnja djece predškolskog uzrasta kratkotrajna, poželjno je sa djecom planirati i realizovati raznovrsne aktivnosti.

Tabela 12 – Tabela prikaz realizacije kulturno-umjetničkih aktivnosti u slobodno vrijeme djece

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Da	37	52,86%
Uglavnom da	18	25,71%
Uglavnom ne	11	15,71%
Ne	4	5,71%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 11 – Grafički prikaz realizacije kulturno-umjetničkih aktivnosti u slobodno vrijeme djece

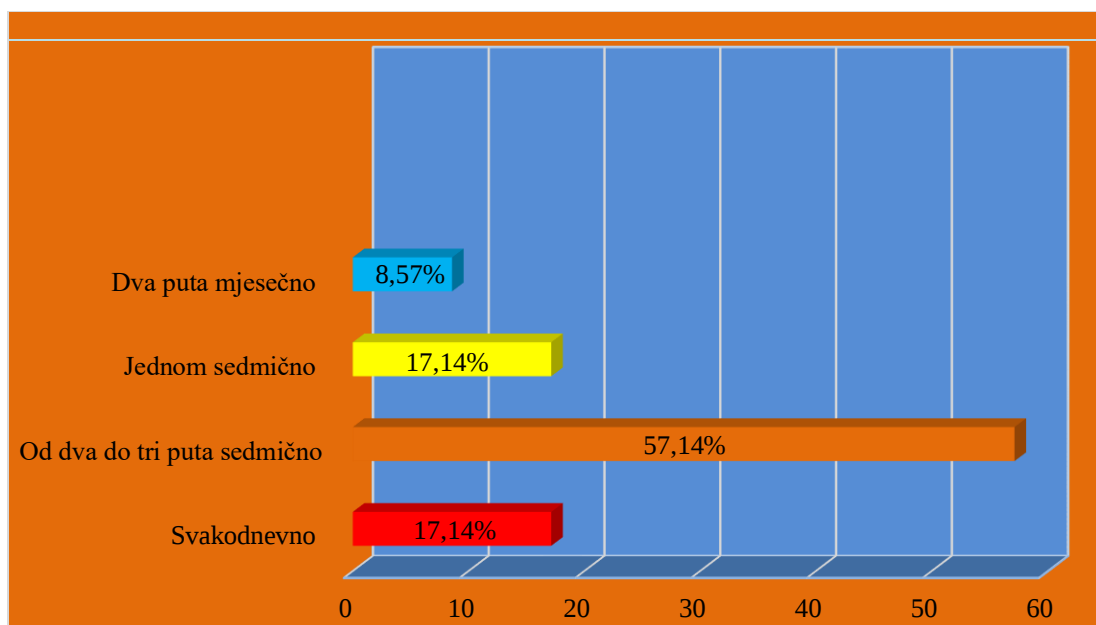

Dobijeni rezultati pokazuju da 52,86% vaspitača navodi da se u predškolskoj ustanovi realizuju kulturno-umjetničke aktivnosti. Sa navedenim se složilo 25,71% vaspitača. Kulturno-umjetničke aktivnosti, između ostalog, imaju za cilj razvijanje estetskog senzibiliteta kod djece, pa ih je potrebno realizovati u slobodno vrijeme.

Tabela 13 – Tabelarni prikaz učestalosti realizacije motoričkih aktivnosti u slobodno vrijeme djece

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Svakodnevno	12	17,14%
Od dva do tri puta sedmično	40	57,14%
Jednom sedmično	12	17,14%
Dva puta mjesečno	6	8,57%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 12 – Grafički prikaz učestalosti realizacije motoričkih aktivnosti u slobodno vrijeme djece

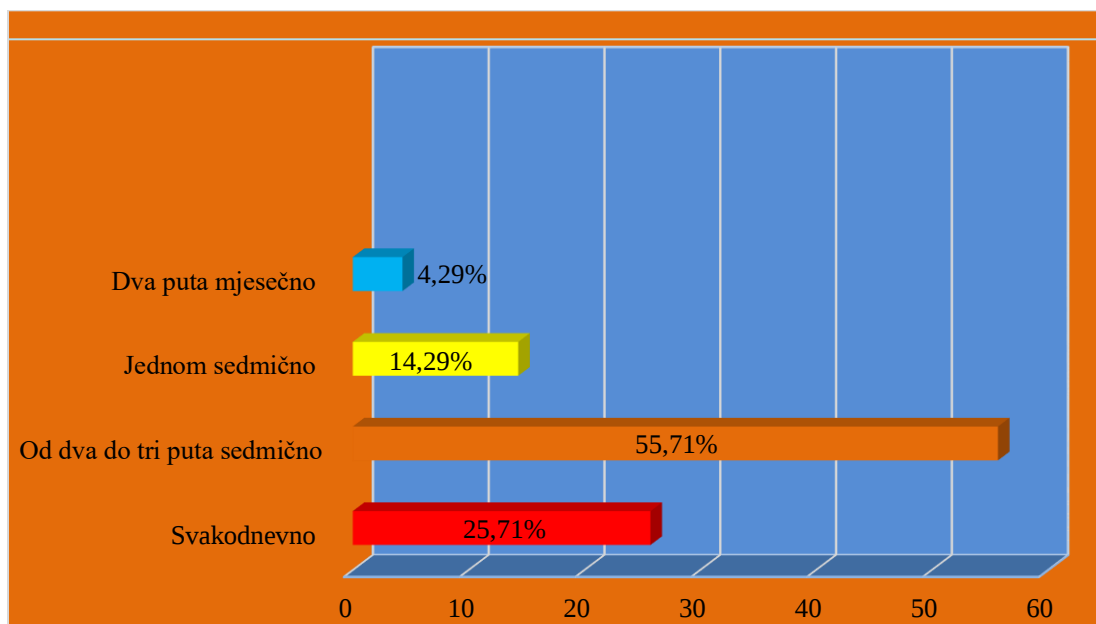

Dobijeni rezultati pokazuju da 17,14% vaspitača navodi da se svakodnevno u slobodno vrijeme djece predškolskog uzrasta realizuju motoričke aktivnosti. Ukupno 57,14% vaspitača navodi da se navedene aktivnosti realizuju od dva do tri puta sedmično. Motoričke aktivnosti imaju veliki uticaj na formiranje pozitivnih životnih stilova, kao i na ukupni zdravstveni status djece predškolskog uzrasta.

Tabela 14 – Tabelarni prikaz učestalosti realizacije aktivnosti sa prirodnim materijalima u slobodno vrijeme djece

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Svakodnevno	18	25,71%
Od dva do tri puta sedmično	39	55,71%
Jednom sedmično	10	14,29%
Dva puta mjesečno	3	4,29%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 13 – Grafički prikaz učestalosti realizacije aktivnosti sa prirodnim materijalima u slobodno vrijeme djece

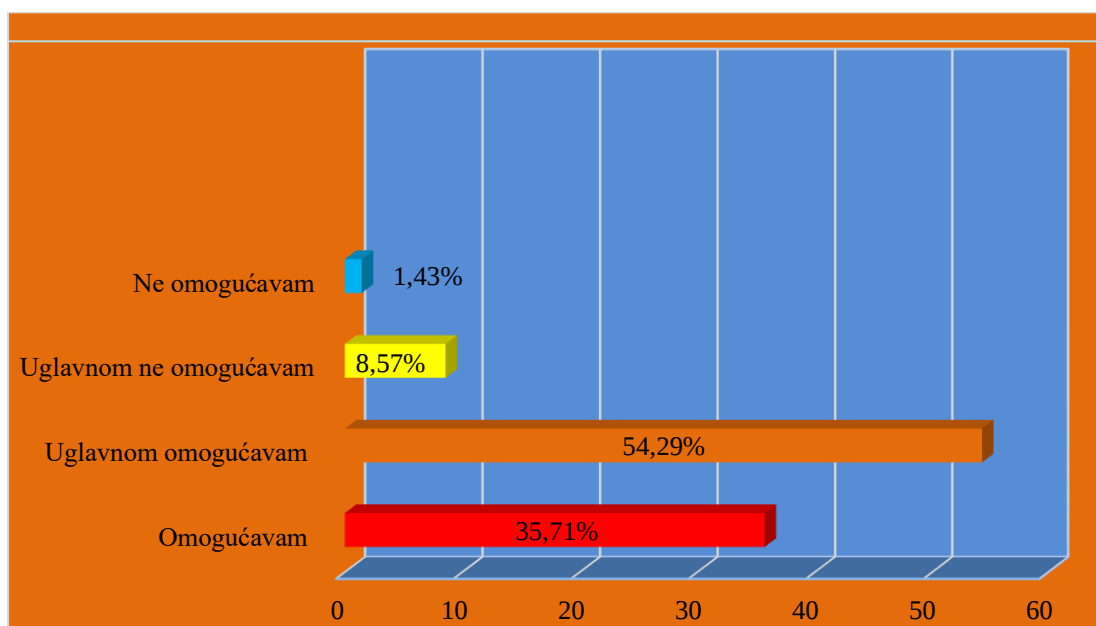

Dobijeni rezultati pokazuju da 25,71% vaspitača svakodnevno koristi prirodne materijale u slobodno vrijeme djece. Najveći broj naših ispitanika navedene materijale koristi od dva do tri puta sedmično. Veoma je značajno da vaspitači u radu sa djecom primjenjuju prirodne materijale jer ovi imaju imaju za cilj razvijanje raznovrsnih sposobnosti kod djece predškolskog uzrasta.

Tabela 15 – Tabelarni prikaz omogućavanja autonomije djeci prilikom izbora aktivnosti u slobodno vrijeme

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Omogućavam	25	35,71%
Uglavnom omogućavam	38	54,29%
Uglavnom ne omogućavam	6	8,57%
Ne omogućavam	1	1,43%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 14 – Grafički prikaz omogućavanja autonomije djeci prilikom izbora aktivnosti u slobodno vrijeme

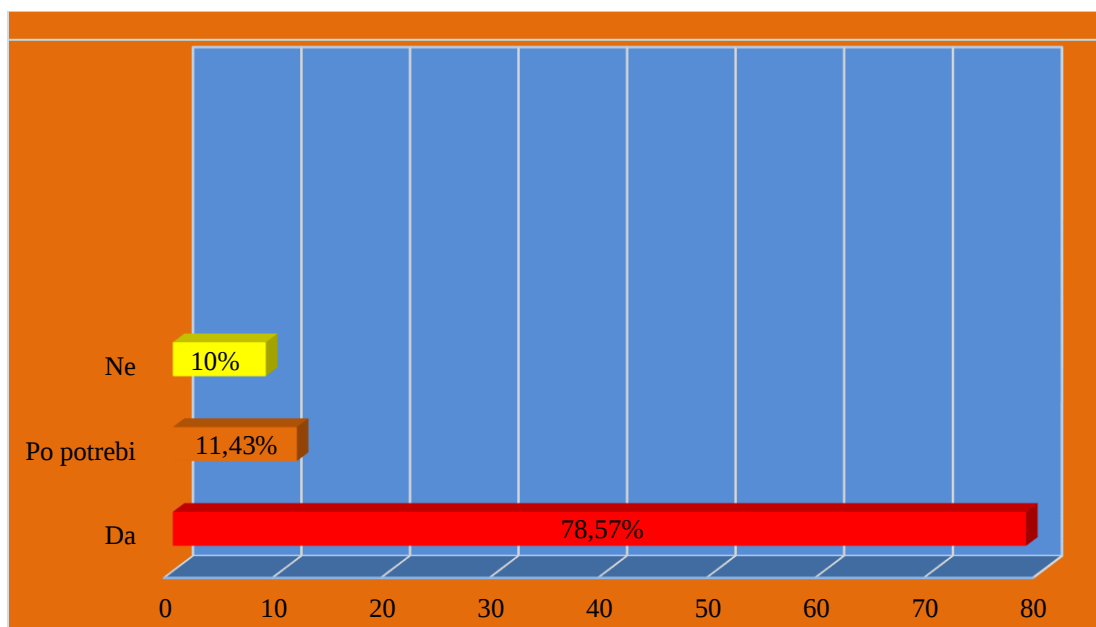

Dobijeni rezultati pokazuju da 35,71% vaspitača omogućava autonomiju djeci prilikom izbora aktivnosti u slobodno vrijeme. Navedeno uglavnom omogućava 54,29% vaspitača. Od ključnog značaja je saslušati dječje ideje i mišljenje vezano za aktivnosti kojima žele da se bave u slobodno vrijeme.

Tabela 16 – Tabelarni prikaz uvažavanja mišljenja djece prilikom izbora aktivnosti u slobodno vrijeme

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Da	55	78,57%
Po potrebi	8	11,43%
Ne	7	10%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 15 – Grafički prikaz uvažavanja mišljenja djece prilikom izbora aktivnosti u slobodno vrijeme

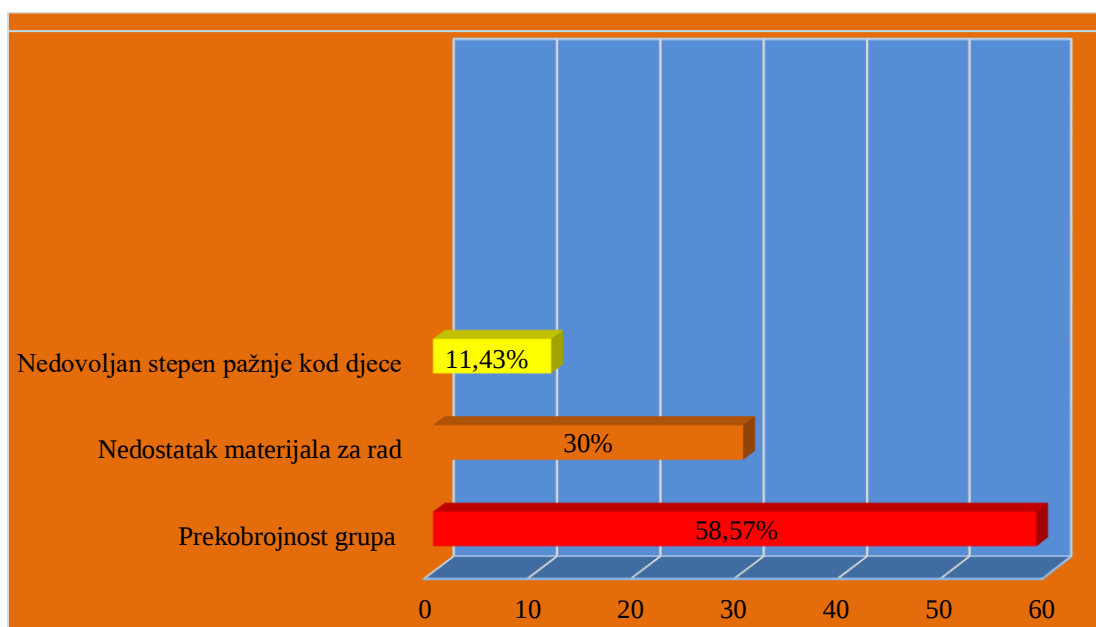

Dobijeni rezultati pokazuju da 78,57% vaspitača uvažava mišljenje djece prilikom izbora aktivnosti u slobodno vrijeme. Ukupno 11,43% vaspitača samo po potrebi uvažava mišljenje djece za izbor igara i aktivnosti u slobodno vrijeme.

Tabela 17 – Tabelarni prikaz poteškoća prilikom realizacije slobodnog vremena u predškolskim ustanovama

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Prekobrojnost vaspitnih grupa	41	58,57%
Nedostatak materijala za rad	21	30%
Nedovoljan stepen pažnje kod djece	8	11,43%
UKUPNO	70	100 %

Histogram 16 – Grafički prikaz poteškoća prilikom realizacije slobodnog vremena u predškolskim ustanovama

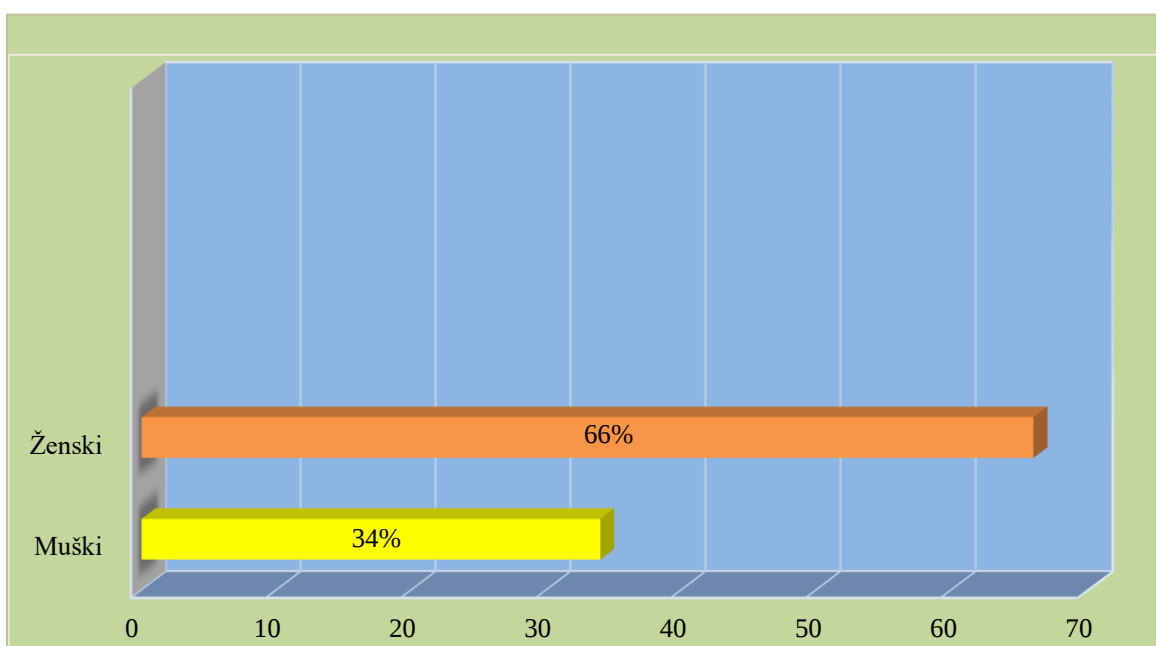
Vaspitači su imali mogućnost da navedu poteškoće sa kojima se suočavaju prilikom realizacije slobodnog vremena u predškolskim ustanovama. Poslije sumiranja rezultata, dolazimo do saznanja da su ključne poteškoće sa kojima se vaspitači suočavaju prilikom realizacije slobodnog vremena sljedeće: prekobrojnost grupa, nedostatak materijala za rad i nedovoljan stepen pažnje kod djece.

2.2. Rezultati dobijeni anketiranjem roditelja djece predškolskog uzrasta

Tabela 18 – Tabelarni prikaz polne strukture roditelja

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Muški	17	34%
Ženski	33	36%
UKUPNO	50	100 %

Histogram 17 – Grafički prikaz polne strukture roditelja

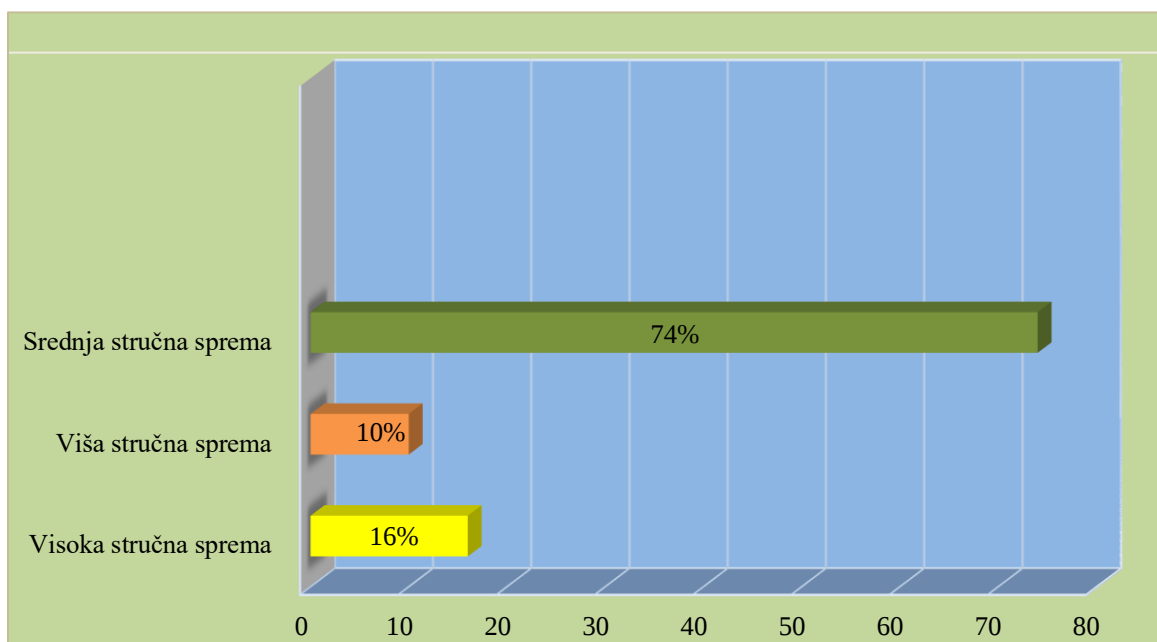

U naše istraživanje je uključeno 66% majki i 34% očeva djece predškolskog uzrasta.

Tabela 19 – Tabelarni prikaz stručne spreme roditelja

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Visoka stručna sprema	8	16%
Viaš stručna sprema	5	10%
Srednja stručna sprema	37	74%
UKUPNO	50	100 %

Histogram 18 – Grafički prikaz stručne spreme roditelja

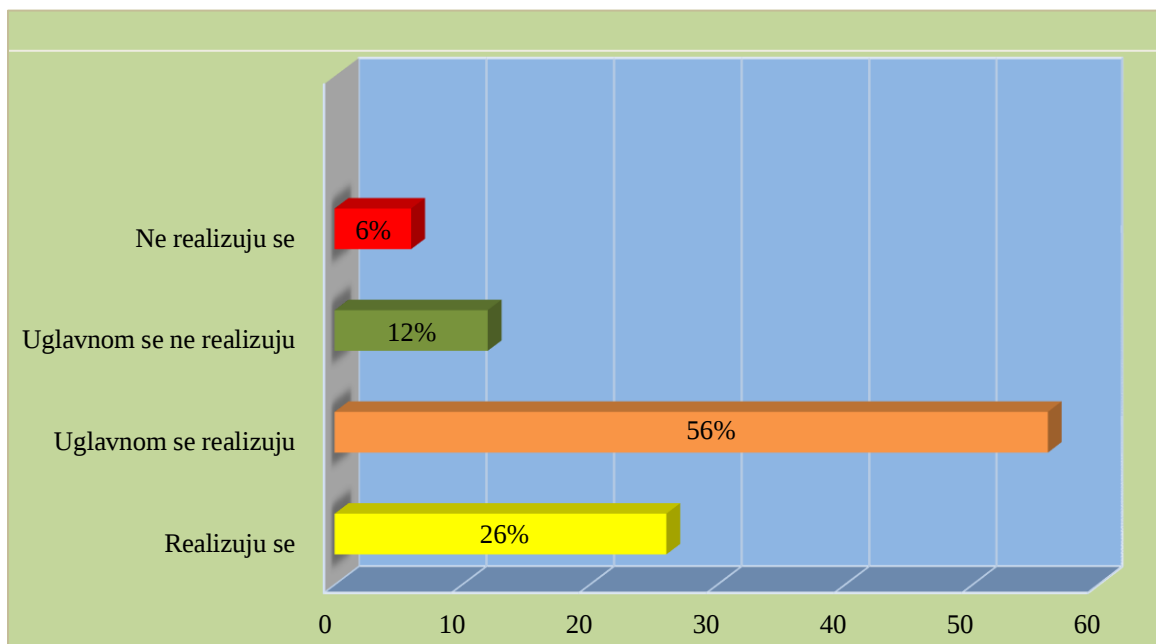

Dobijeni rezultati pokazuju da 16% roditelja ima visoku stručnu sprema, 10% roditelja ima višu stručnu sprema, a 74% roditelja ima srednju stručnu sprema.

Tabela 20 – Tabelarni prikaz mišljenja roditelja o realizaciji raznovrsnih aktivnosti u slobodno vrijeme djece u vrtiću

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Realizuju se	13	26%
Uglavnom se realizuju	28	56%
Uglavnom se ne realizuju	6	12%
Ne realizuju se	3	6%
UKUPNO	50	100 %

Histogram 19 – Grafički prikaz mišljenja roditelja o realizaciji raznovrsnih aktivnosti u slobodno vrijeme djece u vrtiću

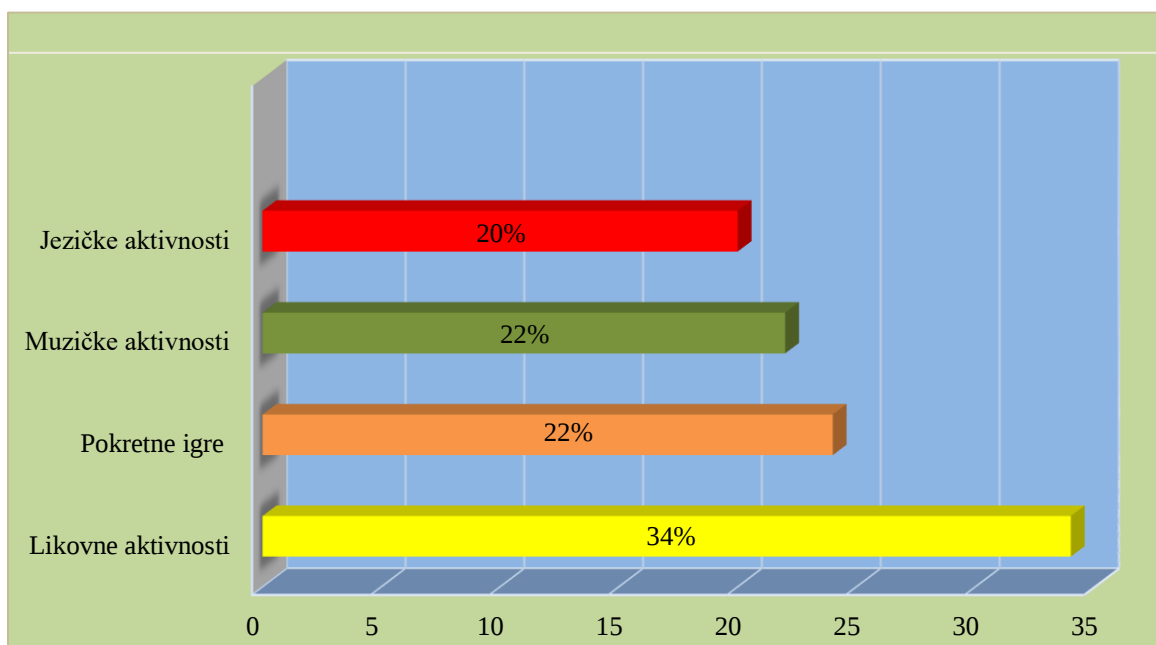
Dobijeni rezultati pokazuju da 26% roditelja smatra da se u predškolskim ustanovama realizuju raznovrsne aktivnosti u slobodno vrijeme u vrtiću. Sa navedenim se uglavnom složilo 56% roditelja.

Na osnovu dobijenih rezultata, procjenjujemo da većina roditelja uključenih u naše istraživanje smatra da se u predškolskim ustanovama realizuju raznovrsne aktivnosti u slobodno vrijeme.

Tabela 21 – Tabela prikaz mišljenja roditelja o vrstama aktivnosti koje se najčešće realizuju u slobodno vrijeme djece u vrtiću

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Likovne aktivnosti	17	34%
Pokretne igre	12	24%
Muzičke aktivnosti	11	22%
Jezičke aktivnosti	10	20%
UKUPNO	50	100 %

Histogram 20 – Grafički prikaz mišljenja roditelja o vrstama aktivnosti koje se najčešće realizuju u slobodno vrijeme djece u vrtiću

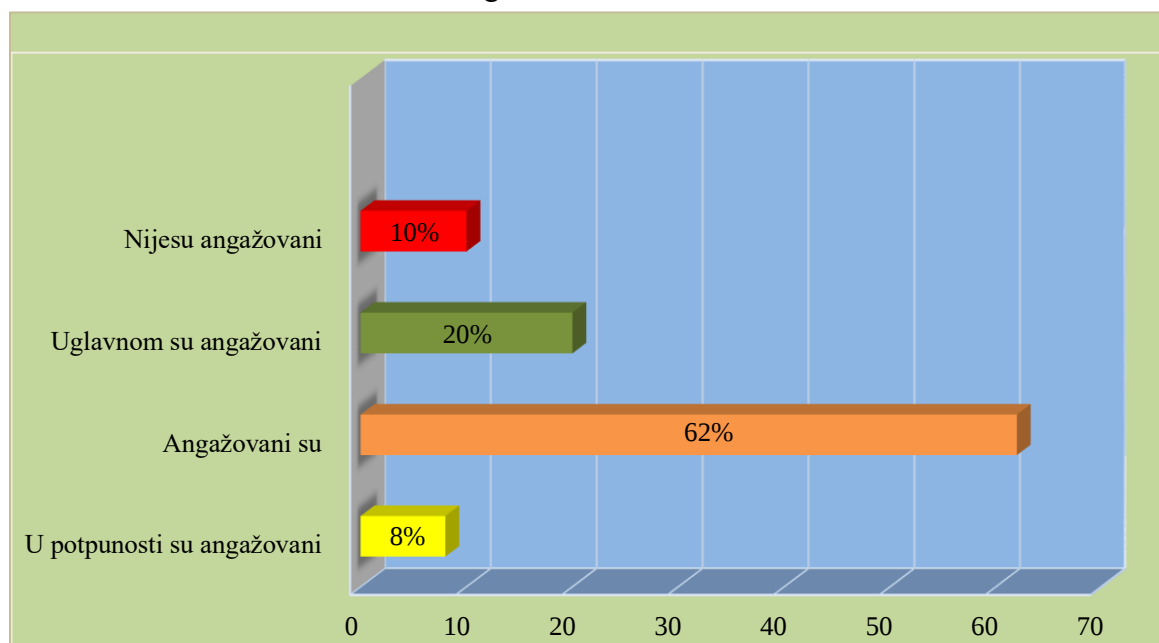

Roditelji su imali mogućnost da navedu koje vrste aktivnosti se, po njihovom mišljenju, najčešće realizuju u slobodno vrijeme djece u vrtiću. Na osnovu sumiranja odgovora, dolazimo do saznanja da se u vrtićima, po mišljenju roditelja, najčešće realizuju sljedeće aktivnosti: likovne aktivnosti, pokretne igre, muzičke aktivnosti i jezičke aktivnosti.

Tabela 22 – Tabelarni prikaz mišljenja roditelja o anagažovanju vaspitača za organizaciju slobodnog vremena u vrtiću

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
U potpunosti su angažovani	4	8%
Angažovani su	31	62%
Uglavnom su angažovani	10	20%
Nijesu angažovani	5	10%
UKUPNO	50	100 %

Histogram 21 – Grafički prikaz mišljenja roditelja o anagažovanju vaspitača za organizaciju slobodnog vremena u vrtiću

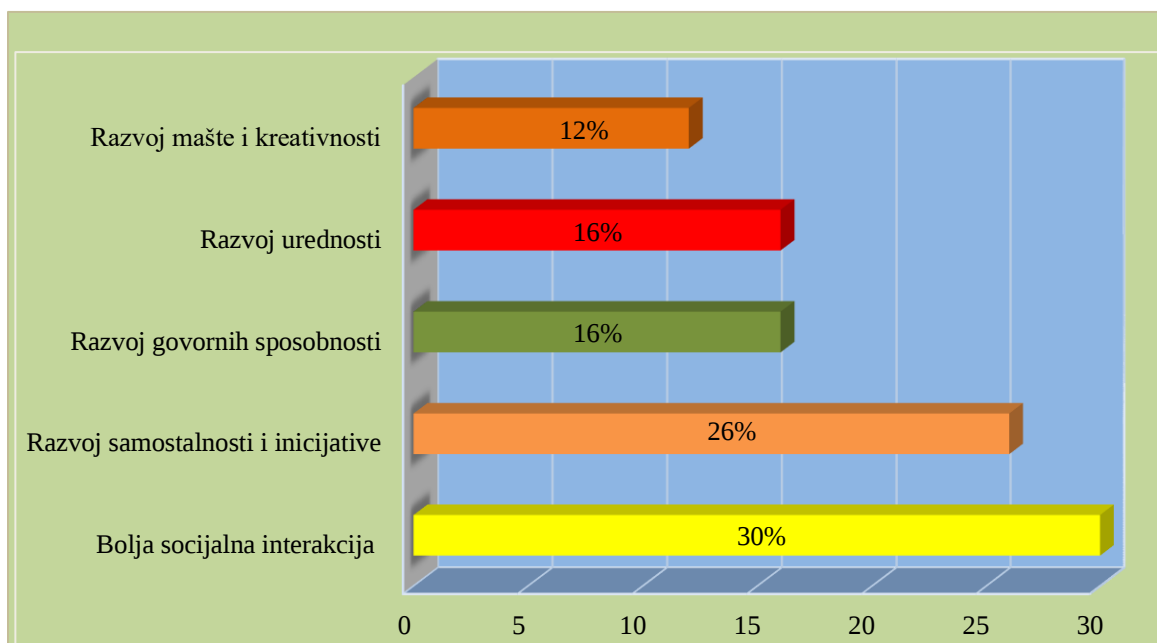
Dobijeni rezultati pokazuju da 8% roditelja smatra da su vaspitači u potpunosti angažovani u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću. Sa istim se složilo 62% roditelja.

Na osnovu dobijenih rezultata, procjenjujemo da roditelji pozitivno ocjenjuju angažman vaspitača u organizaciji slobodnog vremena djece u vrtiću.

Tabela 23 – Tabelarni prikaz mišljenja roditelja o sposobnostima koje su njihova djeca stekla tokom slobodnog vremena u vrtiću

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Bolja socijalna interakcija	15	30%
Razvoj samostalnosti i inicijative	13	26%
Razvoj govornih sposobnosti	8	16%
Razvoj urednosti	8	16%
Razvoj mašte i kreativnosti	6	12%
UKUPNO	50	100 %

Histogram 22 – Grafički mišljenja roditelja o sposobnostima koje su njihova djeca stekla tokom slobodnog vremena u vrtiću

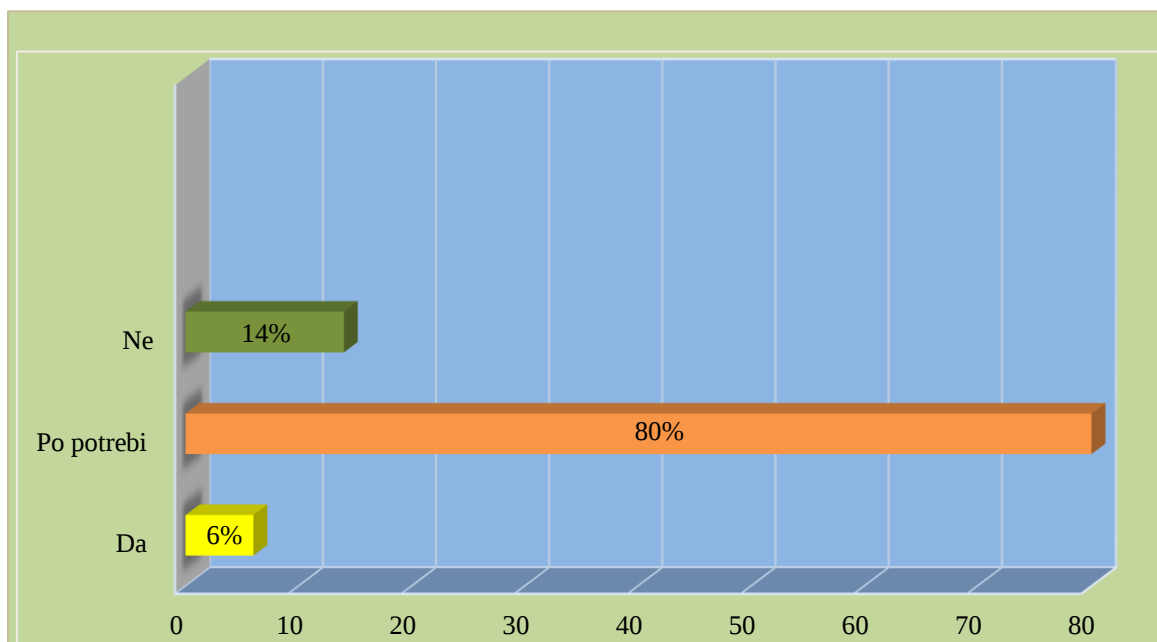
Roditelji su imali mogućnost da navedu koje sposobnosti su njihova djeca stekla tokom slobodnog vremena u vrtiću. Poslije sumiranja rezultata, dolazimo do konstatacije da su djeca tokom slobodnog vremena u vrtiću razvijala sljedeće vještine i sposobnosti: socijalnu interakciju, samostalnost i inicijativu, govorne sposobnosti, urednost, maštu i kreativnost. Po mišljenju

roditelja, djeca predškolskog uzrasta kroz aktivnosti u slobodno vrijeme razvijaju brojne sposobnosti.

Tabela 24 – Tabelarni prikaz učešća roditelja u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Da	3	6%
Po potrebi	40	80%
Ne	7	14%
UKUPNO	50	100 %

Histogram 23 – Grafički prikaz učešća roditelja u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću

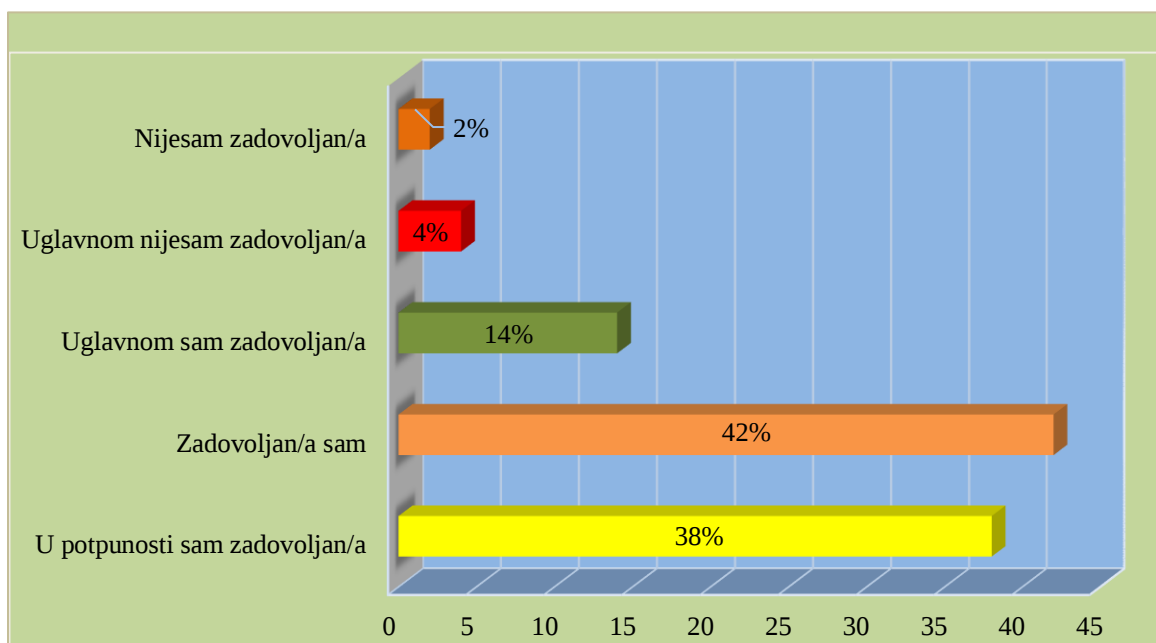

Dobijeni rezultati pokazuju da 6% roditelja učestvuje u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću. Najveći procenat roditelja (80%) po potrebi učestvuje u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću. Na osnovu dobijenih rezultata, smatramo da roditelji aktivno učestvuju u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću.

Tabela 25 – Tabelarni prikaz zadovoljstva roditelja organizacijom slobodnog vremena u vrtiću

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
U potpunosti sam zadovoljan/a	19	38%
Zadovoljan/a sam	21	42%
Uglavnom sam zadovoljan/a	7	14%
Uglavnom nijesam zadovoljan/a	2	4%
Nijesam zadovoljan/a	1	2%
UKUPNO	50	100 %

Histogram 24 – Grafički prikaz zadovoljstva roditelja organizacijom slobodnog vremena u vrtiću

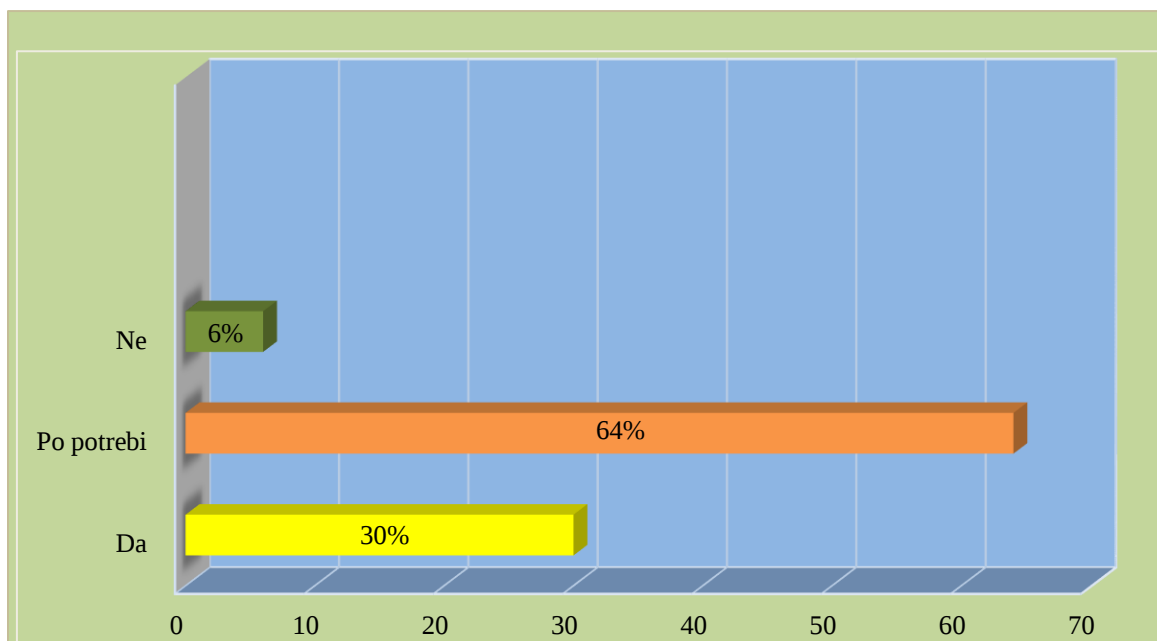
Dobijeni rezultati pokazuju da je 38% roditelja u potpunosti zadovoljno organizacijom slobodnog vremena u vrtiću. Sa navedenim je zadovoljno 42% roditelja. Ukupno 14% roditelja je uglavnom zadovoljno organizacijom slobodnog vremena u vrtiću.

Na osnovu dobijenih rezultata, konstatujemo da je većina roditelja zadovoljna načinom organizacije slobodnog vremena u vrtiću.

Tabela 26 – Tabela prikaz saradnje roditelja sa vaspitačima u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću

Odgovori	Frekvencije	Procentualno
Da	15	30%
Po potrebi	32	64%
Ne	3	6%
UKUPNO	50	100 %

Histogram 25 – Grafički prikaz saradnje roditelja sa vaspitačima u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću

Dobijeni rezultati pokazuju da 30% roditelja sarađuje sa vaspitačima u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću. Najveći procenat vaspitača uključenih u naše istraživanje (64%) po potrebi ostvaruje saradnju sa vaspitačima u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću.

ZAKLJUČAK

Vaspitanje nije samo pružanje potrebnih uslova i šansi za aktivnosti koje bi omogućile optimalan razvoj psihofizičkih potencijala svakog ljudskog bića u razvoju, to je potkrepljivanje, priznanje onog najboljeg što pojedinci samoinicijativno ostvaruju svojom akcijom, kao razumijevanje puteva i stranputica kojima se pri tom kreću.

U svojoj sredini dijete neplanirano i nepredviđeno nalazi različite uzore za oponašanje, poistovjećivanje. Ti uzori mogu imati snagu ukazivanja na načine kako zadovoljiti vlastitim potrebama i pobudama. Dječje slobodno izražavanje igrom, likovnim oblikovanjem, govorom, pokretom i sl. otkriće i efekte ovakvih uticaja. Bez odgovarajućeg razumijevanja djeteta, njegovih motiva, usvajanja nekih postupaka, ponašanja, stavova neće biti moguće pružiti odgovarajuću pomoć.

Prilikom organizacije slobodnog vremena u vrtiću, vaspitači posebnu pažnju treba da posvete uređenju sredine za učenje. Što se tiče pedagoških oblikovanih sredina, u koje bi trebalo ubrojiti predškolske ustanove, a trebalo bi to biti i roditeljski dom, one bi po pravilu imale za dijete najatraktivnije sredine u kojima bi ono stvarno pronalazilo sve, pa i više za svoje razvojno formiranje, za pozitivno osvješćivanje dječjeg „ja”, njegovo postavljanje pravovremeno u odnose i djelatnost s drugim objektima i u okruženje s raznovrsnim objektima, pojavama, zbivanjima. Ne može biti atraktivne sredine u kojoj dijete ne bi moglo djelovati spontano i slobodno na zadovoljavanju vlastitih potreba i ostvarivanju sebe kao sličnog i različitog od drugih subjekata.

Istraživanje je realizovano s ciljem da se utvrdi način na koji se u praksi predškolskih ustanova organizuje slobodno vrijeme djece predškolskog uzrasta. Uzorak istraživanja sačinjavalo je 70 vaspitača i 50 roditelja djece predškolskog uzrasta. Za dobijanje podataka od ispitanika korišćeni su anketni upitnici.

Rezultati istraživanja pokazuju sljedeće:

- U slobodno vrijeme djece predškolskog uzrasta najviše zastupljene raznovrsne forme igrovnih aktivnosti.
- Vaspitači realizuju raznovrsne vaspitno-obrazovne aktivnosti u kontekstu optimalnijeg i razvojno primjerenijeg provođenja slobodnog vremena djece predškolskog uzrasta.
- Vaspitači omogućavaju djeci autonomiju prilikom izbora slobodnih aktivnosti.

- Roditelji djece predškolskog uzrasta imaju afirmativne stavove prema organizaciji slobodnog vremena u predškolskim ustanovama.

U skladu sa navedenim, možemo potvrditi sporedne hipoteze, a time i glavnu hipotezu kojom se pretpostavilo da se u praksi predškolskih ustanova slobodno vrijeme organizuje na način koji je usklađen sa aktuelnim dječjim interesovanjima, razvojnim potrebama i uvažavanju dječje autonomije.

Preporuke u odnosu na predmet istraživanja su:

- Organizovati seminare za vaspitače u cilju adekvatnije organizacije slobodnog vremena u predškolskim ustanovama.
- Realizovati veći broj istraživanja koja bi se detaljnije bavila organizacijom slobodnog vremena.
- Predškolska ustanova treba da ima kvalitetnu saradnju sa roditeljima i lokalnoj zajednicom u organizaciji slobodnog vremena.

LITERATURA

1. Abuhamdeh S., Csikzentmihalyi M. (2012). The importance of challenge for the enjoyment of intrinsically motivated, goal-directed activities. *Pers. Soc. Psychol.* 38, 317–330.
2. Beka, A. (2017). The Impact of Games in Understanding Mathematical Concepts to Preschool Children. *Journal of Educational and Social Research.* 7 (1), 187-194.
3. Berc, G. i Kokorić, S. (2012). Slobodno vrijeme obitelji kao čimbenik obiteljske kohezivnosti i zadovoljstva obiteljskim životom. *Kriminologija i socijalna integracija.* 20 (2), 1-89.
4. Bistić, M. (2021). Načini provođenja slobodnoga vremena djece predškolske dobi prije i tijekom prvoga vala bolesti Covid 19 te procjena roditelja o utjecaju novonastale situacije na dijete. *Magistra Iadertina* 15 (2), 111-133.
5. Brkić, M. , Tomić, R. (2017). *Obiteljska pedagogija*. Međugorje: Sveučilište Hercegovina.
6. Brković, A. (2011). *Razvojna psihologija, Principi diferencijacije i integracije*. Čačak: Svjetlost.
7. Christakis DA, Gilkerson J, Richards JA, et al. (2009). Audible television and decreased adult words, infant vocalizations, and conversational turns: a populationbased study. *Arch Pediatr Adolesc Med.* 163(6), 554–558.
8. Hale, L., & Guan, S. (2015). Screen time and sleep among school-aged children and adolescents: A systematic literature review. *Sleep Medicine Reviews*, 11 (1), 45-56.
9. Hansen, K., Kaufmann, R., Burke Walsh, K. (2006). *Kurikulum za vrtiće – razvojno primjereni program za djecu od 3 do 6 godina*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
10. Hercigonja, Z. (2018). *Utjecaj modernih medija na odgoj djeteta*. Varaždin: Fronta Impress.
11. Ilišin, V. i Radin, F. (2007). *Mladi: problem ili resurs*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
12. Kamenov, E. (2002). *Predškolska pedagogija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

13. Kamenov, E. (1999). *Dečja igra*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
14. Kubey R., Csikszentmihalyi M. (2002). Television addiction is no mere metaphor. *Sci. Am.* 286, 74–80.
15. Livazović, G. (2018). *Uvod u pedagogiju slobodnog vremena*. Zagreb: Školska knjiga.
16. Kamenov, E. (1999). *Dječja igra*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
17. Madrigal R. (2003). Investigating an evolving leisure experience: Antecedents and consequences of spectator affect during a live sporting event. *J. Leis. Res.* 35, 23–48.
18. Maljceva, I. (2019). *Tri najbolje metode ranog razvoja*. Beograd: Publik praktikum.
19. Milić, S. (2004). *Kooperativno učenje: teorija i praksa*. Podgorica: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
20. Milić, S. (2007). *Savremeni obrazovi sistemi*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore.
21. Mlinarević, V., Brust, Nemet, M. (2012). *Izvanastavne aktivnosti u školskom kurikulumu*. Osijek: Gradska tiskara Osijek.
22. Montessori, M. (2016). *Upijajući um*. Beograd: Miba books.
23. Moyles, J. (2005). *The Excellence of Play*. New York: Open Press University.
24. Mrnjaus, K. (2014). Pravo djeteta na igru. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 16 (1), 217-233.
25. Nelsen, DŽ., Irvin, Č. i Dafi, R. (2021). *Pozitivna disciplina*. Zemun: Alpha print.
26. Nenadić Bilan, D. (2014). Roditelji i djeca u igri. *Časopis za pedagojsku teoriju i praksu*. 63 (1-2), 107-117.
27. Novović, T. i Mićanović, V. (2019). *Predškoolstvo u Crnoj Gori – od pedagoške koncepcije ka praksi*. Podgorica: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
28. [Nojfeld, G. i Mate, G. \(2023\). Budite oslonac svojoj deci. Beograd: Publik praktikum.](#)
29. Omerović, M. i sar. (2015). Značaj i uloga igre i slobodnog vremena u razvoju djece predškolskog uzrasta. *Tematski zbornik VI međunarodne naučno-stručne konferencije Unapređenje kvalitete života djece i mladih*, 12 (1), 61-73.
30. Ozdogan, E. (2011). Play Mathematic and Mathematical Play in Early Childhood Education. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 3118–3120.
31. Rosić, V. (2005). *Slobodno vrijeme - slobodne aktivnosti*. Rijeka: Žagar.

32. Rothschild, J.& Daniels, E.R. (2002). *Materijali i aktivnosti za rad u učionicama u kojima dijete ima centralnu ulogu*. Podgorica: Korak po korak.
33. Sălceanu, C. (2014). The Influence of Computer Games on Children's Development. Exploratory Study on the Attitudes of Parents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 149 (2014) 837 – 841.
34. Schwartz B. (2004). *The Paradox of Choice: Why More is Less*. New York, NY: Ecco Press.
35. Slunjski, E. i saradnici (2015). *Izvan okvira – kvalitativni iskoraci u shvaćanju i oblikovanju predškolskog kurikuluma*. 1. izdanje. Zagreb: Element d.o.o.
36. Slunjski, E. (2013). *Izvan okvira 2: Promjena – od kompetentnog pojedinca i ustanove do kompetentne zajednice učenja*. Zagreb: Element.
37. Tonietto G., Malkoc S., Reczek R., Norton M. (2021). Viewing leisure as wasteful undermines enjoyment. *J. Exp. Soc. Psychol.* 97 (1), 22-34.
38. Šimunović, D., Njegovan-Zvonarević, T. (2008). Kako djeci organizirati slobodne aktivnosti. *Zdrav život*, 68, 62-66.
39. Zeng, N. et al. (2017). Effects of physical activity on motor skills and cognitive development in early childhood: A systematic review. *BioMed Res. Int.* 12 (2), 9-29.

PRILOG 1

Anketni upitnik za vaspitače

Uvaženi vaspitači,

Sprovodimo istraživanje na temu: *Organizacija slobodnog vremena u predškolsstvu*. Molimo da iskrenim odgovorima date svoj doprinos ovom istraživanju. Dobijeni rezultati će se iskoristiti za izradu master rada.

Unaprijed hvala na saradnji!

Pol

Muški

Ženski

Stručna sprema:

- a) Visoka stručna sprema
- b) Viša stručna sprema
- c) Završene master studije

Godine radnog staža:

- a) Od 0 do 5
- b) Od 6 do 10
- c) Od 11 do 16
- d) Od 17 do 23
- e) Od 24 do 28
- f) Od 29 do 32

1. Da li detaljno planirate vaspitno-obrazovnih aktivnosti?

- a) Da
- b) Uglavnom da
- c) Uglavnom ne
- d) Ne

2. Za koje aktivnosti u slobodno vrijeme djeca predškolskog uzrasta pokazuju najveće interesovanje?

3. Koje aktivnosti najčešće realizujete u slobodno vrijeme djece?

4. Koliko često organizujete igre u vrtiću?

- a) Svakodnevno
- b) Od dva do tri puta sedmično
- c) Jednom sedmično
- d) U zavisnosti od interesovanja djece

5. Koliko često organizujete igre van radne sobe?

- a) Svakodnevno
- b) Od dva do tri puta sedmično
- c) Jednom sedmično
- d) U zavisnosti od interesovanja djece

6. Koje aktivnosti, po Vašem mišljenju djeca predškolskog uzrasta najčešće upražnjavaju u slobodno vrijeme kod kuće?

7. Da li realizujete raznovrsne aktivnosti u slobodno vrijeme djece?

- a) Realizujem
- b) Uglavnom realizujem
- c) Uglavnom ne realizujem
- d) Ne realizujem

8. Da li realizujete kulturno-umjetničke aktivnosti u slobodno vrijeme djece?

- a) Da
- b) Uglavnom da
- c) Uglavnom ne
- d) Ne

9. Koliko često realizujete motoričke aktivnosti u slobodno vrijeme djece?

- a) Svakodnevno
- b) Od dva do tri puta sedmično
- c) Jednom sedmično
- d) Dva puta mjesečno

10. Koliko često realizujete aktivnosti sa prirodnim materijalima u slobodno vrijeme djece?

- a) Svakodnevno

- b) Od dva do tri puta sedmično
- c) Jednom sedmično
- d) Dva puta mjesečno

11. Da li omogućavate autonomije djeci prilikom izbora aktivnosti u slobodno vrijeme?

- a) Omogućavam
- b) Uglavnom omogućavam
- c) Uglavnom ne omogućavam
- d) Ne omogućavam

12. Da li uvažavate mišljenja djece prilikom izbora aktivnosti u slobodno vrijeme?

- a) Da
- b) Po potrebi
- c) Ne

13. Koje su poteškoće prilikom realizacije slobodnog vremena u predškolskim ustanovama?

PRILOG 2

Anketni upitnik za roditelje

Uvaženi roditelji,

Sprovodimo istraživanje na temu: *Organizacija slobodnog vremena u predškolstvu*. Molimo da iskrenim odgovorima date svoj doprinos ovom istraživanju. Dobijeni rezultati će se iskoristiti za izradu master rada.

Unaprijed hvala na saradnji!

Pol

Muški

Ženski

Stručna sprema:

- a) Srednja stručna sprema
- b) Viša stručna sprema
- c) Visoka stručna sprema
- d) Završene master studije
- e) Drugo _____

1. Da li se, po Vašem mišljenju, realizuju raznovrsne aktivnosti u slobodno vrijeme djece u vrtiću?

- a) Realizuju
- b) Uglavnom realizuju
- c) Uglavnom ne realizuju
- d) Ne realizuju

2. Koje se aktivnosti, po Vašem mišljenju, najčešće realizuju u slobodno vrijeme djece u vrtiću?

3. Da li su vaspitači anagažovani za organizaciju slobodnog vremena u vrtiću?

- a) U potpunosti su angažovani
- b) Angažovani su
- c) Uglavnom su angažovani
- d) Nijesu angažovani

4. Koje sposobnosti je Vaše dijete steklo tokom slobodnog vremena u vrtiću?

5. Da li učestvujete u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću?

- a) Da
- b) Po potrebi
- c) Ne

6. Da li ste zadovoljni organizacijom slobodnog vremena u vrtiću?

- a) U potpunosti sam zadovoljan/a
- b) Zadovoljan/a sam
- c) Uglavnom sam zadovoljan/a
- d) Uglavnom nijesam zadovoljan/a
- e) Nijesam zadovoljan/a

7. Da li sarađujete sa vaspitačima u organizaciji slobodnog vremena u vrtiću?

- a) Da
- b) Po potrebi
- c) Ne